

דורות האחרונים

ספר חדש לתולדות גדולי עמנו, גאוני ורבניו,
ראשי ישיבה, דרשנים, חכמים, סופרים
ומחברים, נדיבים ופרנסים, עושים ומעשים
שעמדו לנו בדורות האחרונים, ערוך בחסדי
שמים, בידי איש דל בעמו וצעיר משפחת סופרים

בן-ציון בחר"ר משה זצ"ל אייזענשטאדט
מנכדי הגאון והחסיד המפורסם רבן של כל בני הגולה
כבוד קדושת שמו
מזן מאיר זצוקללה"ה אייזענשטאדט
בעל תשובות „פנים מאירות" ועוד.

ספר שני

צ-ת

ברוקלין — תש"א

מכתבי הרבנים הגאונים המפורסמים הי"ו

בע"ה, כ"ב אב, תרנ"ן.

כבוד ידידי שארי הרב המאוה"ג, עדיו לגאון וסדרן נפלא
מו"ה **בן-ציון אייזענשטאדט שליט"א**.

את ספרו הנכבד „דורות האחרונים" קבלתי וראיתי בו סדור נפלא והגיון
ישר והשקפה ישרה על הרבנים הגאונים, אשר כל אחד כתוב לפי מדרגתו ולכן
נשתוממתי לראות כו' וד"ל. והנני ידידו המכבדו והמכבדו כערכו הרם.

יהודא הלוי קאפשטיין, אב"ד דקענטאן, אהייא

בע"ה, טו"ב במרחשון, תש"א לפ"ק.

לידידי רחימאי כנפשאי הרב הגאון המפורסם
כמהר"ר **בן-ציון אייזענשטאדט שליט"א**.

יקרתו הגיעתני ושמחתי לראות כתב ידו כו', למותר לי להגיד כי מחכה
אני לספרו „דורות האחרונים" שימהול לשלוח לי תיכף, כי כל ספריו נעימים לי
וביחוד אלה, מנאי מוקירו ונאמנו הכו"ח בברכה.

חק' **שלמה מיכאל** המכונה דר. **נעכעס**, אבדק"ק לוס-אנדזשעלס

מכתב הרה"ג המפורסם, כביר הפעלים מו"ה **משה ראזענבלאט**, הי"ו
הרב דבהמ"ד „בית יוסף" בברונקס

בע"ה, ט"ז אדר שני, שנת ת"ש.

אל הרב הגאון המעין הנובע תורה וחכמה והצופה לדורות
מו"ה **בן-ציון אייזענשטאדט שליט"א**.

אחדשה"ט. ספרו „דורות האחרונים", ספר שני, קבלתי בשבוע העבר וכל
העת לא מש משלחני. אני מעיין בו וחוזר ומעיין ומשתאה לגדל עבודתו לתור
אחרי אישים שונים, מכל המקצעות, שהקדישו ימיהם אם לתורה אם למדע או
לעבודת הצבור, השרידים היחידים, ולתור אחרי תכונת כאו"א, ולתת להם שם
ושאדית. יאשר השם חילו וכחו, הדורות הבאים יכירו וידעו את פעלו הגדול
והכביר, והנני מוקירו האומר שלום לו ולביתו.

משה ראזענבלאט

ב ר כ ה מ ש ו ל ש ת

ברכה מיוחדת הנני מאציל אל אהובי מאז, הנדיב הנעלה ויקר באדם,
עושה ומעשה, מוקיר תורה וחכמיה, כבוד שמו מו"ה **חיים נ"י ליבערמאן**,
בברוקלין, התומך בידי בכל עת מצוא. תהי משכרתו שלמה, בין אהבי
חסד, השרידים היהידים, כי יתברך בכל טוב בעושר, אושר וכבוד, בשלום
רב וחיים ארוכים.

להנדיב ורב צדקות הנודע לתהלה מטובי קהלת ישרון בנוירק, מו"ה
אברהם הי"ו מאייערס, והמופלג הירא והשלם מו"ה **דובער הי"ו בה"ר**
יהודה ז"ל האדעס, מיקירי ברונוביל. בעל הגמולות ישלם להם כטוב
מעשיהם בחיים של שלום ארוכים.

ויתברך גם היקר ונדיב הלב מו"ה **בן-ציון נ"י באקשטיין**, מנוארק,
ורעיתו הכבודה מרת **רבקה**, על טוב לבבם וחסדם, בברכת השם מעל
יתברכו, וגומל חסדים טובים ישיב להם כמפעלם הטוב, בארך ימים ושנות
חיים נעימים !

פ ת ח ד ב ר י ם

ישאלו הסופרים וביחוד המבקרים החדשים, במצאם ספר מספרי התולדותיים, אשר, בעזרתו יתכרך, זכיתי לחבר ולהדפיס; על מה מרבה הנני בתואדי כבוד? ומדוע אקצר בכמה מקומות שיש להאריך, למה יחסר שם אותו האיש שיצא טבעו, ואיה מקום כבודו? מפני מה פרשת זה, — דברי ימיו ומאורעותיו — פתוחה ומפורשת בכל מכל, ושל זה סתומה וחתומה, שנקרא בשמו לבד? ולמה הכנסתי במדור אחד אלה שמשונים במושגיהם ודעותיהם? ועוד שאלות כהנה אשר כבר השבתי עליהן לא אחת בהקדמותי לספרי ממקצוע זה שבחרתי תשובות שלמות ומספיקות לאלה ההפצים לעמוד על דברים לאשורם, ואם, משגגה או מצדיה, מבלי דעת או במתכוין, עברו על פתחותי מבלי שים אליהן לבבם כלל וכלל, וערין יקיפוני בשאלותיהם ותמיהותיהם, ברירא לי, כי מן הקנטרנים והנרגנים המוטבעים ומושבעים אלה, מלידה ומכטן, שמעינם הצרה ורמות רוחם רואים זולת מומים וחסרונות, ואינני רואה אפוא חובה לעצמי לאמתלאותי ולהצטרקאותי כנגדם, הן בדברים לא יוכחו ואזנם אטומה ולבבם עקום ופתלתל.

ואשר מצאתי ראוי להקדים בפני ספרי הנוכחי, הוא: כי מסערת המלחמה שהתחוללה שוב, זה כשלש שנים, ברוב מדינות הימים שבמחוי, שהביאה אנדרלמוסיא ובלבול בעולם הישן ומלאווא, פיסוק דרכים ונעילת שערים, ומשכנות רועי ישראל רבים שנעקרו ונתלשו ממקומם ונסתם מהם כל חזון. לא באו בו איזה תולדות גדולינו המפורסמים, מהעדר ידיעות אחדות עקריות שלא נתבררו לי מפי כתבם כל צרכן, וברצות השם, אתן להן מקום במערכה שלישית מספרי „דורות האחרונים“ שהנני עורך ומסדר, עם ההערות והתיקונים שנתעוררתי על ספרי הקדומים לקורות אנשי השם בעמנו, מרבנים וגאונים וחכמים וסופרים שונים אשר הואילו לכבדני בהעריכם את ערכם הנכבד לדורות יבואו.

ואני עני, אחילה לאל הרועה אותי מעודי, ששם חלקי בין הני ליקוטי דאזלי על שדות חמורותינו ללקוט בשבלים בודדות, פליטי בית סופרינו ושרידי אוצרינו, הנפוצים פה ושם. כי אהבתו לא תסור ממני ויוסיף תת כחו אלי לאסוף עוד צבתים ועמרים לכרכם יחד למען ישמרו ולא יהיו למרמס, יחזקני ויאמצני ולא תמושניה ידי מעשות פרי ברכה מהם יזונו ויתפרנסו הרעבים לדברי ימינו והצמאים להקרי עמנו. וישים שלום בעולם ושלום על כל בית ישראל, והיתה בריתו אתי ואת ביתי ואת זרעי לברכה, בני החכמים ובתי הנכבדה, מוקירי תורה ומצוה, החיים והשלום.

בן-ציון בהר"ר משה זצ"ל אייזענשטאדט

דורות האחרונים

— צ —

העולם בא לאמריקה ויהי לרב דברונזוויל, ברוקלין.

מחגר"י שליט"א נדפס ספר נכבד בשו"ת „פרת יוסף“, ב"ח, (בילגורייא תרצ"ג) ושם ג"כ קונטרס „פני משה" מאביו הגוצ"ל.

צובטמאן הרב ר' אורי יעקב כה"ר נפתלי הערץ, הרה"ה המופלא ממשפחת טובים ממינסק שזכה לתורה ועושר ויהי לסוחר שקבע רובי עתותיו לתורה, ויחדש חדושים נכבדים בדרוש על התנ"ך ואגדות חז"ל, והוציאם לאור בספר בשם „אור יעקב" (ווילנא תר"נ) בהסכמות הגאונים מהריו"ד ב הלוי מבריסק ור' מאיר מסולצק ועוד.

צינלער הרב ר' דניאל בהרב ר' שמואל, הרה"ג מסמארופולי שהעתיק את המשינות ליהודית, בהסכמות הגר"ל ליפשיץ, בעל תפא"י, מוהר"מ מעלצער ומוהר"ב חכחן מווילנא (ווארשא תרכ"ט).

צימערמאן הרב ר' שלמה בהרב ר' אברהם יצחק הלוי, רב גדול בתורה ובמדע ומופלא בגאון תרומיות, קבל תורה מאביו הגאון הצדיק ואה"ב בישיבות ליטא, ובא לאמריקה בבחרותו ונתקבל לרב בבב"נ „עזרת אהים" כבראנזוויל, ואחרי נשואיו לבת אחד הנכבדים מפאסיק, מקרובינו ושארינו, נחלה קשה ועפ"י פקודת הרופאים בא ללום - אנדזילום בקליפורניה ונפטר שמה בדמי ימיו, ז"ך כסלו, תרפ"ט, ולכבודו ערכו לו גדולי רבני בראנזוויל מוהרצ"ה דאכוביץ, מוהר"ל לעזין ומוהרצ"ב אפעלמאן אבל ומספר, לזכר עולם יהיה!

צהאלער ה"ר צבי כה"ר אברהם יצחק, מטובי עדת ישראל בבורה-פרק ועסקן צבורי נכבד, נשיא ביהכ"נ החרדי „הראשון לאנשי ספרד" זה רבות בשנים, והוא מילידי סטניסלאב (גליציה) עושה ומעשה. (בהכ"נ הזה נוסד בשנת תרע"ה ומתנהג בדרך שלומי אמונים, ע"י הגבאים הנכבדים המופלג הישיש מו"ה גדליהו גולדברג והיקר מו"ה אורי הכהן נ"י הימעלשטין, והמופלג המשכיל הנעלה מו"ה משה גרשון ב"ר יהודה פינקלשטין מלובאן, והרב דבהכ"נ הוא הרב הג' החו"ב מו"ה מאיר פינסקי הי"ו).

צווייג הרב ר' משה יונה כה"ר אלכסנדר סענדער הלוי, גאון מופלא בחריפות וצדיק מגזע יוחסין, היה אבד"ק בפאטאקולאטי באויסטריה, ונ"ג ער"ח ניסן תרס"ב, והשאר אחריו חדושים נעלים בגפ"ת ומעט מהם נדפסו ע"י בנו הגר"י הבא להלן.

צווייג הרב ר' יוסף, הרב הגאון המובהק חכם ושלם מגדולי רבני ברוקלין, קבל תורה מאביו הגוצ"ל ומהרה"ג ר' שלום ליפשיץ והגר"ר שלום חכחן ליטענפעלד האב"ד פאדהייץ ויצטין כרב חילו בש"ס ופוסקים בעלומיו ויסמכוהו הגר"י שמעלקעש האב"ד דלובוב, והגרא"ל הלוי איש הורוויץ האב"ד דסטאניסלאוו, ואחרי נשאו לאשה בת הנגיד אוחב תורה מה"ו הוכער צימקט מפאדהייץ, נתקבל לאב"ד על מקום אביו הגוצ"ל. אחרי מלחמת

שערים", והקים ביהכ"נ „ישועות ישראל" בשכונה זו. בו למד ולימד ועשה אזנים לאהבת תורה וחסד, ונ"נ דרכ חסידא כיום כ' אייר תרפ"ז ויספידו למותו רבני עיה"ק, ומצא מנו"כ במרומי „הר הזיתים" שמה. מהרה"ג מוהר"י זצ"ל נדפס ספרו „תשואות חן" במילי דאגדתא נעלים, ב"ח. והוא אבי הר"י הבא להלן.

צרכינסקי הר"ר ישראל בהרב ר' יהושע. הרה"ג החכם וסופר נכבד ועסקן ציוני, נולד ה' ניסן תרל"ט בגריובה, ויקבל תורה מאביו הרה"ג ומחגאון ר' מנחם מנכין היילפרין, ובישיבת מאה שערים בעיה"ק תו"ב וירא ברכה מרובה בגפ"ת וחכמת ישראל. ואהרי נשאו את בתו של הרה"ה והסופר המפורסם מו"ה יהושע ז"ל אייזענשטאדט (ברזילי) היה לסוחר ובאכדן כספו שולח במלאכות אגודות שונות ציוניות ויעש נפשות רבות לשוב ארצנו הקדושה. בשנת תרצ"ט כשנמלאו לו ששים שנה, חגגו מוקיריו ומכבדיו באה"ק את יוכלו, ולזכרו הוציאו לאור קונטרס מיוחד בשם „חטיבה לר' ישראל בהרב ר' יהושע צרכינסקי" (ירושלים).

— ק —

קאבאצניק, הרב ר' מתתיהו גדליהו בה"ר דובער. הרב הגאון הנעלה, החכם השלם, מילידי איישישוק וקבל תורה בישיבות ולוין וקובנה ונסמך מגאוני רוסיה וכשהיה בן כ"ד, בשנת תרס"א, נתמנה לרב באראן גליל ווילנה וכשנתיים אה"כ נתקבל לאב"ד

צכנוביץ, הרב ר' ירוחם (פיטל וואלף) בה"ר יעקב שרגא. הרב הגאון החכם ומפורסם לתהלה, מגדולי ישראל בפולניה, קבל תורה בישיבות הגדולות שבקובנה וטלובדקה וירכוש לו מנעוריו בקיאות בתלמוד וגפ"ת ועם זה כספרי גדולי חכמי עמנו הראשונים, ולא השתמש בכתרה של תורה ויהי לסוחר נכבד בלומזה, וכשקמו עליו המסנים שחמסו את הוננו, הקדיש ימיו לתורה ויחבר שני ספרים, האחד בהלכה ופלפולים בשם „תורת ירוחם" והשני בשם „הגיוני ירוחם" במילי דאגדתא ודרושים נעלים, ששבהם גדולי הרבנים בהסכמותיהם. (אמר המסדר למראה עיני היה זולת ספרו האגדי שנדפס בלומזה (תרצ"ז) ובו באו הסכמות הגאונים, והוא מחזיק ברכה, בינה ודעת החכמים).

צרכינסקי הרב ר' יהושע בה"ר יוסף. הרב הג' הצדיק המופלא והדרשן המפורסם מיקירי ירושלם עיה"ק, מילידי גריובה, שנתגדל ונתחנך מנעוריו בתורה ועבודה ומעשים טובים, ובעודנו אכרך כבר הפיץ תורה ברבים בשעורו שהגיד בבהמ"ד „חיי אדם" בעיר מולדתו ובנועם מדברותיו שנשא. ויעש לו שם כרב שקידתו בתורה ובמדותיו התרומיות ויהי ביתו פתוח לרוחה לפני אורחים תלמידי חכמים ויראי ה', שביניהם נמנו הגאונים הצדיקים מו"ר נחום זצ"ל מהור"נה ומרן מו"ה ישראל מאיר הכתן זצ"ל מראדין. וכשעלה לאח"ק חשגדל הרבה לטובת הישיבה הגדולה „מאה

מנכדי הגה"צ מו"ה יוסף הכהן זצ"ל מו"צ בחר הירוק בקובנה, והתנו של הגרמ"מ זצ"ל עפשטיין, (גיסו הוא הרב האברך המופלא ביראה מו"ה אהרן נ"י ב"ר נתנאל ווינער בברונזביל).

קאלאדנער, הר"ר ישראל כה"ר מרדכי הלוי, המופלא בתורה ויראה מאנטיפולי (גליל הורדנה), שהתמיד בתורה גם בלכתו או בנסעו וישנן בע"פ שלשת סדרי המשנה זרעים, מועד ונשים, שהצטין בבקיאותם ונתן מעשר מכל אשר הרויח, ונ"י ביום י"ט שבט, תרס"ט, כבן ע"ה. לזכר עולם יהיה. (ולמזכרת נצח תזכר גם רעיתו הצניעה ונדיבה מ' דאכע ב"ר יוסף ז"ל שנפ' ביום א' לחג השבעות תרע"ד). (כנו הוא המופלג היקר והשלם מוה"ר יעקב מארים נ"י, מברונזביל).

קלאצקי, הרב ר' נפתלי הירץ בזהר"ר נתן, הגאון והצדיק המופלא מגדולי ישראל בקורלנד ומגדולי יוהסיין, נכדו של הגאון מרן רבינו יעקב זצ"ל, בעל הק יעקב. נולד בדינאבורג (הווינסק) ר"ה, תקפ"ג. כבן ה' גלה למקום תורה לעיר הפלך מינסק וקבל תורה מהג"ר משה צבי זצ"ל היילפערין, הראב"ד ור"מ (עי' ספרנו רבני מינסק וחכמיה, ווילנה, תרנ"ט). משה בא לישיבת הג"ר מרדכי זצ"ל מעלצער בוילנה, ואח"כ בישיבת הגאון מרן הח"ס בפרסבורג, ויצטין ברב שקידתו ויראתו מנעוריו, ויסמכוהו רבותיו הגאונים בעלומיו. כבן ח"י שנה נתקבל לרב בעיר אושפול (פ' קובנה) וישרת בה בקדש בשבע שנים, ותבחר בו עדת ישראל

דסארנא גליל וואהלין, והוא נודע לתהלה בתורתו ושמו לברכה.

קאכאק הרב ר' שלמה יצחק, הרב הגאון הצדיק האב"ד דקרעווא בגליל ווילנה מצאצאי הגאון מוהר"ם פדווא זצ"ל, והוא אבי הג"ר נתנמע האב"ד דווישיי (פולין), בעל "שלמי נדבה" על הס' "תורת חטאת" להרמ"א זצ"ל.

קאהלענבערג הרב ר' משה בחרב ר' אברהם יהודה. הרב הגאון החכם והדרשן המופלא, היה רב ומ"מ בבודאפעסט ובווינא ואב"ד דקוטשירמארי (בוקבינה) וכעת רב ומו"צ במיין. וזה מקרוב נדפס ספרו "דרש משה" בדרשות נעלות (כ"ח) ו"שלש דמעות" הספדים. הרה"ג מוהר"מ הי"ו הוא מטשפת הגאון ריעב"ץ זצ"ל ולאביו הרב ז"ל באו איזה תשובות בשו"ת "ארץ הצבי" לרבו הג"מ צבי תאומים זצ"ל.

קאהן הר"ר אברהם איסר בזהר"ר קלונימוס הכהן. מופלא ביראה ונדיבות ממאקובה שבא בעלומיו לאמריקה ויהי לסוחר ופתח ביתו לרוחה לדורשי תורה ומצוה ולמבקשי עזרה והיה מראשוני המיסדים את בהב"ג "עין חיים מחזיקי הרב" בבראנזוויל והעוזרים לבחירת הגאון מוה"ר משה חיים זצ"ל ראבינאוויץ לרב הקהלה. ויצטין באהבתו לתורה ולמידה והחזקתם. ובחלותו שב למולדתו ונפטר שמה בשם טוב ט"ו מנ"א, תרע"ג, כבן ה"ן. לזכר עולם יהיה! (והוא אבי המשכיל הנעלה והשלם, מר משה דוד הכהן הי"ר).

קאניץ, הרב ר' אהרן כה"ר אברהם מרדכי הכהן, רב וגאון, שנון וחריף, ר"מ בישיבת חברון בירושלם עיה"ק,

למורה בברונזביל, ויצטין בענותו, וחבר בכ"י ביהודית דרשות לבר מצוה לפרשיות בתורה. ונ' בג' שבט, תרח"ץ, והיה נכדו של הרה"ג ר' ליב רומאנובר זצ"ל שהיה מפורסם בצדקותיו.

קאנטראוויץ, הרב ר' יעקב, הרב הגאון הגדול הצדיק, הרב לפנים במימקוביץ גליל סלוצק, ובא לזקנתו לאמריקה ונתקבל לראב"ד בטרנטון (ניו דזורסי). והוא מופלא בבקיות ומלא יראת ה', מגדולי הרבנים באמריקה. והוא חתנו של הג"ר יצחק יהואל הלוי דיינאוואן האבד"ק קורעליץ, וגיסו של הג"ר אליהו הלוי זצ"ל פיינשטיין, אבד"ק פרוזינא.

קאניקוב הרב ר' חיים צבי הירש בה"ר זאב וואלף, הרב הג' חו"ב נמופלא ביראה, נולד בפטרוביץ (גליל מוהליוב) תרנ"ו, ויקבל תורה מהג"ר אברהם דובער זצ"ל (העלוי מקריצוב) בוויטסקה, ואח"כ בישיבת ליבאוויץ, וירב חילו בתלמוד ופוסקים ותורת הב"ד, ויסמכוהו הג"ר אריה דוב קצנלסון (האב"ד דארשא ואח"כ בסמולנינסק) ועוד רבנים. והיה לרב בקובליאק (גליל פולטבה), ואח"כ רב דבהכ"נ ח"ק בסמולנינסק. ובבואו לאמריקה נתקבל לרב בבבהכ"נ, צמח צדק נוסח האר"י, בברוקלין.

הרה"ג מוהרר"צ שליט"א, צנוע ומעלי, ענותן ומצוין במדות חכמים. המקום יהיה בעזרו. (הוא נכדו של הג"ר מנחם מענדל זצ"ל משקלוב).

קאסטעל, הרב ר' יוסף דוב כה"ר אברהם מרדכי. הרב הגאון הנעלה נולד בעיר מוש חדש, גליל מינסק,

דשימבורג בקורלנד לאב"ד. בה כהן פאר כל"ז שנה. והאמנם כי נקרא מקהלות גדולות ומפורסמות לקבל עליו שמה משרת אב"ד, הנה נפשו המהורה שחשקה תמיד בתורה, לא הלכה בגדולות, ויבחר לשבת בעיר קטנה לבל יפריעוהו ויטרידוהו מצרכי הצבור המרובים בערים הגדולות. ויתמיד בש"ס ופוסקים ויבוא בכתובים את גדולי הדור בענינים עמוקים בתלמוד ויהי נודע לתהלה בגאון תורתו וגודל יראתו. ונ"נ בר"ח שבט, תרנ"ה, ויספידוהו רבנים גדולים.

הגרנ"ה זצ"ל השאיר הידושים ושו"ת רבים, ומעט מהם נדפסו ע"י בנו מאור הגולה, הגאון האמתי נזר החכמים הצדיק המפורסם מו"ר אליהו זצ"ל האב"ד דלובלין ואח"כ בירושלם תוב"א. אבי הרה"ה הגדול החוקר והסופר הנודע מו"ה יעקב הי"ו דר' קלצקין בשם „אילה שלוחה". ומיתר בניו חמה, הרבנים הגאונים המפורסמים מו"ה איסר האב"ד דליווענהוף, מו"ה אברהם אברהם האב"ד דלונז, מו"ה זלמן האב"ד דראגאטשאוו, ומו"ה משה צבי הירש האב"ד דראמאנאוו, גליל מוהליב (ועי' בס'), תולדות ישיבת היהודים בקורלנד, שהבר הרב הגאון הצדיק מו"ה לוי אווצינסקי הרב באלט-אוויץ (פיעטרקוב, תרס"ח) בצד קנ"ה).

קאנטראוויץ ה"ר אליעזר מתתיהו כה"ר יוסף, מורה מומחה ומשכיל ביראה, נולד בכפר אצל נישווען, וילמוד תורה מהרה"ג ר' משה מירער בנישוויץ, ומהג"ר חיים ליב בפיר. ובא לאמריקה בעלומיו, והי

קאפלאוויץ, הר"ר יוסף חיים
בהר"ר גדליהו, חכם וסופר יהודי
ועסקן צבורי נכבד בכרוקלין. נולד
במאלאדעצנא למשפחה כבודה
ונתחנך מילדותו בישיבות וירא
ברכה בתלמוד והשכלת ישראל.
ואחרי נשאו לאשה בת טובים
התעסק במסחר. ובבואו לאמריקה
והתישב כבראנזוויל, היה לרוח החיה
בעבודתו הצבורית, ויקה חלק נכבד
ביסודם של בתי-אולפנא וחסד
בעדתו, וביחוד הרבה פעולתו לקיומו
של בית הת"ת, "תפארת הגר"א",
אשר בשדרת האוארד שבה, והוא
נתמנה לנשיאו זה רבות בשנים. ה'
יארץ ימיו לטובת עדתו אהבתו.
(אחיו הוא הרה"ח הנעלה, מו"ה
אברהם יצחק הי"ו, שו"ב מומחה
בברוקלין).

קאפשטיין, הרב ר' מרדכי סענדר
בהרב ר' יעקב הלוי. הרב הגאון
המופלא בתורתו ויראתו מגזע גדולי
יוחסין וממשפחות הגאונים בעל
תויו"ט, בעל בית הלל, ובעל פנים
מאירות. קבל תורה מאביו הגאון
והצדיק המפורסם האבד"ק נימענצין
(בעל בית לוי, פרי יעקב ותורת
הלויים), וכישיבות ליטא המפוארות,
ונסמך מגאוני רוסיה, ונתקבל לאב"ד
דראדין, גליל וילנה. והוא אחיהם של
שארנו הרב הגאון הצדיק וענותן
כהלל, מוה"ר יהודה הלוי שליט"א,
הרב דקענטאן, גליל אחי"א,
באמריקה, והרה"ג מו"ה אליעזר
הלוי הי"ו, מטאזריג ברוסיה.

קאראליצקי, הרב ר' חיים ב"ר
יעקב משה. הרב הג' והדרשן
הנכבד, נולד במוש חדש (גליל

ויסתופף בישיבת ולוזין ונמנה שמה
בין האברכים המצוינים ש"במנין
ברודסקי", וירכוש לו כקאות
בתלמוד ופוסקים, ובעודנו אכרך
נהיה לרב בהורודק הסמוכה למינסק,
ובבואו לאמריקה כהן ברבנות
ביוזיקה, וזה איזה שנים שנתקבל
לרב ומו"צ בבהכ"נ, אגודת אהים
אנשי ספרד" במזרח פלמבוש,
שבברוקלין.

קאפליצקי, הר"ר חיים כה"ר
מרדכי יהודה. הרה"ח המופלג השלט
ועסקן צבורי, מלידי יאנובא, גליל
קובנה, שנתגדל מאביו התורני ואמו
הצדקנית ורכת החסד ומפורסמת
מ' רחל, בתורה ומצוה, ובעודנו נער
עז ימים בא לישיבת ולוזין וימצא
ברכה בתלמוד ומפרשיו וילמוד
תורת השו"ב ויזכהו בחותמיהם
גדולי רוסיא, ויבוא לאמריקה
במבשרי שנותיו, ויהי מן הראשונים
למיסדי בתי הכנסיות שבשדרות
אלאבאמא ודזארני (תרס"ה) ובית
התלמוד תורה המפואר, "תפארת
ישראל" אשר בשדרת פנסילוניה,
במזרח ניוארק (תרס"ו). וישתדל
הרבה לשכלולם. יברך ה' הילול!
ויזכר לטוב אביו המופלג הירא
והחרד שהיה עושה ומעשה
בעירה קורבאנדייל, גליל פנסילוניה,
שיסד בה בהכ"נ ומקוה כשרה ויהי
עוסק בתורה ומעשים טובים. ונ'
בשם טוב ט' איר, שנת עת"ר.
ויספידו הרה"ג מוה"וו נולד הי"ו
(בנו של הר"ה הוא החכם היקר
העסקן הנעלה בצרכי הצבור
שומר אמונים, ועורך דין נכבד
בברוקלין, מו"ה דוד בעלאל הי"ו
קופליט).

אברהם בער נ"י, סוחרים ונדיבים, ובתו הכבודה מ' הנה תחי' (אלמנת החכם והסופר מו"ה נח ז"ל, שהיה נודע בשם הדר. שעכטער, (עי' תולדותיו בספרנו דורה"א ס"א, אות ש', נויארק, תרע"ה), שנפטר בנויארק כבן נ"ה, ביום י"ב תשרי, שנת תרפ"ט), האוהזים מעשי אביהם הטובים בידם, וההולכים בדרכו הרצויה בעיני המקום והאדם. יהי כזית הודם! (תזכר לטוב ולמוכרת נצח גם אשת הרא"מ אשר עמדה תמיד לימינו, החשובה והצנועה מ' שינא רייזל נ"ע, בת ה"ר מו"ה דובער ז"ל, שנפטרה כבת שמונים עשרה בטבת, שנת ש"ת).

קארב, הרב ר' חיים יצחק בהר"ר שאול. הרב הגאון הגדול המפורסם יליד העיר פולטען, קורלנד, היה לרב בפאלונגען ואח"כ בושאג. תרפ"ו בא לאמריקה והיה לרב בהארלעם בכהמ"ד הגדול, ומשם נתקבל לרב בשיקגה. נדפס ממנו ספר נכבד „נתיבות חיים" בסוגיות הש"ס והפוסקים, וככ"י חידושים שונים. הגר"י שליט"א הוא התנו של הגה"צ מו"ה משה יצחק זצ"ל המו"צ בפוניבז, והוא צדיק ומופלא ביראה, ומגדולי הרבנים באה"ב. ינוב צדיק בשיבה טובה.

קארפ, הרב ר' אלהן בן ציון בהר"ר יחיאל ליב הלוי. הרב הג' הריף ושנון, היה מראש סוחר נכבד בכאברויסק (גליל מינסק) ברוסיה, ובמלחמת העולם הוצג ככלי ריק משודדים ופורעים ותהי לו נפשו לשלל, ויתמלט לאמריקה ויהי לרב בברונקס וידפים מהידושויו בהלכה

מינסק), ויסתופף בישיבות ברנוביץ וסלובודקה. ויעש חיל בגפ"ת ויקבל היתר הוראה מרבו הגרמ"מ עפשטיין והג"ר ברוך, האב"ד דאלעקסאט, ועוד גאונים. בא לאמריקה בשנת תר"ץ. ויהי לרב ודרשן בת"ת „עץ חיים בשדרת סטון, ומשם נקרא לכהן בעדת „בקור חולים אנשי לובישוב" במזרח פלמבוש.

קאראן, הר"ר אליהו משה בהר"ר יעקב מאיר. התורני המופלא ביראה ומדקדק במצות, מנדיבי אחינו במזרח נויארק. מילידי קאפוליה, וממשפחת יוחסין המתיחסת להרה"ג המפורסם בדורו מוה"ר שאול זצלה"ה, מו"צ במינסק (עי' בספרנו „רבני מינסק וחכמיה", ווילנא, תרנ"ט). בא לאמריקה וחפץ ה' הצליחו ויעש עשר בצדק, ויאציל מהנו לרבים ממוסדי הצדקה וביחוד לבתי תורה וישיבות, ויהי מוקיר רבנן שקרבם ותמכם באהבה וכבוד, והאציל מעתו לתורה, ויהי מן השרידים היחידים שבחרדים ושומרי אמונים. ויעמוד לנס בהנהגתו המוסרית. ונפטר בשם טוב י"ב לחדש סיון, תפר"ח, כבן שמונים שנה. והספידו הרב הגאון וצדיק מו"ה ליפמאן שליט"א לעווין, הרב דכהכ"נ „אגודת אחים אנשי ניו לאטס", ברחוב מאלטא, בברוקלין ויתנה פרשת מעשיו הטובים. לזכר עולם יהיה רב מהללים זה!

הרא"מ זצ"ל מצא מנו"כ בנחלתו בקברות „הר ציון" והשאיר דור ישרים נוצרי תושיה, והם: בניו הנכבדים מו"ה דוד הי"ו ומו"ה

קויפמאן, הר"ר **יצחק יוסף** בהר"ר **יחזקאל**, עסקן צבורי נעלה נדיב ורב פעלים לתורה ולתעודה. מילידי העיר וויוואן, בגליל סובאלק, שנתחנך בדרך שלומי אמוני עמנו, ויבוא לאמריקה בעלומיו וישתקע בברוקלין, ויקח חלק במוסדות תורה וחסד רבים, שתמכם בעין יפה ונדיבה. ויהי מן הראשונים במחשבה ובמעשה ליסודה של הישיבה „רבי חיים ברלין“ בברונזויל. ויעש רבות וגדולות לחזוקה של כנסת „תפארת ישראל“ ובית ה„תלמוד תורה“ המפורסם שבשדרת פנסילוויינה, שהקדיש אליהם טובי כחותיו. ולבד כספו שהרים לטובתם, עוד הגדיל עשות בהעירו כפעם בפעם מעל הבמה לבוא לעזרת מוסדות התורה, התפלה והצדקה האלה, ודבריו החמים היוצאים מלבו הרגש עשו פרי טוב לקיומם וביצורם של המוסדות. כעשר שנים נשא עליו משרת נשיאם וראשם ובעבודתו הכבירה והחרוצה, הורמו במעלתם גם בחמר גם ברוח. שנותיו לערך שבעים. יוסף ד' ימים על ימיו וינוב בשיבה טובה.

קושעלעווסקי הרב ר' **עזריאל זעליג נח** בה"ר **יצחק צבי**. הרב הגאון המו"צ באגוסטאוו, פולניה, בעל הספר „ממענות אריות“ הספדים לגדולים וקדושי ישראל שנרצחו והומתו ע"י זרעם של עמלק במלחמת העולם, בילגורייא, תרפ"ה.

קלאוואנסקי הרב ר' **שלמה זלמן** בה"ר **אליעזר**. הרב הגאון המופלא בבקיאות, מגדולי הרבנים בברוקלין, קבל תורה מאביו שהיה חכם ומופלא

ואגדה ס' בשם „בית ציון“ (נויארק, תרפ"א). והוא היה חתנו של הרה"ג מו"ה מאיר בהרה"ג החכם המופלא מו"ה ישראל פיימער, בהגאון הגדול בדורו מו"ה יוסף זצוקל"ה פיימער האב"ד דסלוצק.

קווינט, הרב ר' **אברהם יעקב** בה"ר **צבי הכהן**. הרה"ג המופלא בתורה ויראה ר"מ בביאליסטוק, נולד בדרצין, גליל הורדנה, תרל"ח, ויקבל תורה מהג"ר יודל, ר"מ בסלונים, (ע' תולדותיו בספרנו דורו"ס ס"ג). ויצטיין בגדלו בתורה ובמדות. בהיותו לאיש יסד את ביה"ס „תהכמוני“ בביאליסטוק ונתמנה בו לר"מ. (הה לשמועה כי באה כי הרה"ג מוהרא"י נאסף אל עמיו ביום כ' תמוז שנת ש"ת. לזכר עולם יהיה מזרם מעם זה!) והוא אבי הרה"ה הכא אחריו.

קווינט, הרב ר' **אליהו הכהן**. הרב הג' שנון ומפולפל, נולד בביאליסטוק כ"א מ"א, תרס"א, וקבל תורה מאביו הרה"ג ומהג"ר שמעון זעליג ואח"כ מהג"ר משה מרדכי בסלובדקה ובעיה"ק חברון, זמן יותר מעשר שנים שלמד בשקידה רבה ויעש היל רב בתלמוד ופוסקים. ויסמכותו הגראי"ה קוק, ורכו הגרמ"מ זצ"ל, וההבדל"ה הג"ר צבי פסח פראנק, ויפליאו בשבחיו. תפר"ח, אחרי נשאו לו לאשה בת הנכבד ר' חיים נ"י דיימאנה, מראשיין, בא לאמריקה. וזה איזה שנים שנתקבל לרב ומנהל דהת"ת כשדרת סטון, בברוקלין, „תורה מציון“. ככ"י ח"ת ופלפולים שונים.

מציון הוא הרה"ג מוהרא"ה הי"ו בזכרוננו הנעלה והוא עסקן מזרחי.

קלעפיש הרב ר' אהרן יעקב.
הרב הגאון המופלא הר"מ בישיבת
„עזרא“ בכפר סבא כאה"ק (שנוסדה
לזכרו של הג"ר עזרא זצ"ל אלט-
שולער, הרב דוואיאנוטא שנהרג
שמה באייר תרצ"ח) והיה מלפנים
אב"ד דשנאדובא גליל לומזה.

קצין, הרב ר' שלמה, בהרב ר'
שאוול. הרב הג' המופלא, הרב
לשכונת „נחלת ציון“ בעיה"ק
תוב"א, בעל „טהרת בנות ישראל“
(ירושלים, תרצ"ה) ו„נצוצי אור“
(כנ"ל), ובכ"י הידושים במסכתות
שונות ובדיני גטין ודרושים. והוא
אחי הרה"ג מו"ה יעקב הי"ו, בעל
„פרי עין הגן“, שבו באו פרשת
תולדות מר אביהם הרב המקובל
והחסיד זצ"ל.

קראוועץ, הר"ר גרשון בה"ר
יצחק. הרב החכם הנעלה ומצוין
ביראה, מילידי העיר מיר, שנתגדל
ונתחנך בתורה ויראה מילדותו
והסתופף הרבה שנים בישיבה
הגדולה שבעיר מולדתו, ויהי אהוב
והביב לרבו הגאון מו"ר חיים ליב
זצ"ל, בגלל התמדתו, כשרונותיו
ומדותיו, תרס"ה בא לאמריקה ויהי
למורה להועיל בכרונזביל, וישתדל
הרבה ביסוד בהכ"נ „אהבת ישראל
אנשי אסטראלענקא“ ברחוב
בריסטול שמה. והיה אהוב לכל
יודעיו מענותו וצדקתו, ומופלא
בידיעות החשכון התקופות
והמולדות. ונפטר בשם טוב ערב הג'
הסכות, תרפ"ט, בשנת השבעים
להיוו. לזכר עולם יהיה גבר מורם
זה! (והוא אבי ידידנו הרב הנכבד
והיקר, החרד לדבר ה', מו"ה יצחק

בתורה והשכלה ועורך דין בעיר
זיימעל, גליל קובנה, ובישיבות
גדולי ליטא, ושקידתו עמדה לו
לרכוש בקיאות בתלמוד ופוסקים
בעלומי ימיו, ויקבל סמיכות גאוני
רוסיא. בא לאמריקה זה כשלשים
שנה ויהי לרב לקהילת הספרדים
בלואיסוויל, ומשם נתקבל לרב
בהת"ת אשר ברחוב מעזעראל,
בברוקלין. והוא צנוע וענותן, צדיק
ונשגב ויראת ה' תחופפהו. יפרח
כתמר וינוב בשיבה טוב מהרב
הגאון מוהרש"ו הי"ו בא מאמר
נכבד ב„אוצר ישראל“ (חלק י').
(הרב הגאון הי"ו הנהו גיסו של
הרב הג' מו"ה אברהם פסח הי"ו
הירמעס).

קליין, הרב ר' מנחם מענדל בהרב
ר' יצחק. הרב הג' החכם והמטיף
הנעלה, נולד תרנ"ט בסאטמאר
(הגר), ויקבל תורה מאביו הגאון
הראב"ד זר"מ שמה ובעודנו צעיר
הצליח להרכות חילו לאוריייתא
וגפ"ת. ויסמכהו הג"ר חיים שמואל
שור, האבד"ק בוקרסט, והג"ר גרשון
שטערן, האבד"ק מאראש-לודאש,
והג"ר משה הכהן קרויס, האב"ד
דביא-מארי. תרצ"א נתקבל לרב
בנוביזאמקי.

הרה"ג מוהרמ"מ הי"ו מוכתר גם
בכתר „חכם לפלוסופיה“ ויודע
בלשונות שונות, ועסקן צבורי נעלה.
(באו ממנו הרבה דברי הלכה
ב„המגיד“ היו"ל ע"י אביו הג'
שליט"א. ונדפס בשנת פר"ת ספרו
„דרשות מנחם ציון“, ובכ"י תרגום
סלובקי לסדור התפלות, והערות
למקוריהן ודיניהן. יהי כזית הודו).

ועל עוצם בקיאותו. לזכר עולם יהיה
גאון יעקב!

קראן, הרב ר' חיים ז. הרב הגאון
החכם וצדיק, נולד בריטעווא, גליל
קובנה, תרנ"ז, ויקבל תורה בישיבות
טלו וסלובודקה. וירב חילו בש"ס
ופוסקים. וילמוד גם חכמות ומדעים
חזוניים. ויהי למנהל ביה"ס "יבנה"
בקובנה. אח"כ נבחר לרב בעיר
פיקעלין. ואחרי עבודתו בקדש שמה
כשנתיים ימים נתקבל לרב בפוקראי.
והוא נודע לתהלה בין גדולי רבני
ליטה. בכ"י של הגר"ח הי"ו
חידושים בהלכה ואגדה. והוא חתנו
של הגר"ר משה שלום סטול שליט"א,
האבד"ק בויסק.

קרעווסקי הרב ר' שלמה זלמן
בהר"ר שמעון. הרב הגאון הנעלה
ונודע לתהלה נולד ביום י"ב כסלו
תרל"ו בסמארגאן, גליל ווילנה.
ונתחנך מאביו המופלג ובהישיבה
שבעירו ואח"כ בא לאיליא ויקבל
תורה מהרה"ג הצדיק מו"ה משה
ישראל זצ"ל שפירא (שכא אח"כ
לאמריקה, ועי' תולדותיו בספרנו
„חכמי ישראל באמריקא“ (נויארק,
תרס"ג). כבן י"ט בא לישיבת
„בנסת ישראל“ בסלובודקה וישקוד
שמה בתורה כארבע שנים, וימלא
כרסו בש"ס ופוסקים ויסמכוהו
הגאונים מוהר"ש הכהן זצ"ל
מווילנה ורמ"ב לוריא מסייני, ור"מ
זצ"ל ווייצעל מאשמינא. תרס"ג
נשא אשה ממשפחה כבודה מרוב-
זעווין. תרס"ו היה לרב בחארבין
(רוסיה) ויכהן שמה פאר כעשר
שנים, וכשפרצה מלחמת העולם בא
לאמריקה ויתקבל לרב בעיר עלעג-

נ"י, רב לעדת אנשי קוידינוב
(ברונזביל).

קראך, הרב ר' יעקב ליב בה"ר
שמעיהו. גאון וצדיק ומופלא
בשקידה, מגדולי ישראל באשכנז
בדורנו. נולד בראזניטש, גליל פוזן,
ויקבל תורה מהאב"ד דעירו הגר"ר
אהרן יושע אליהו בישיבתו הרמה
וממנו בא לישיבת הגר"ר יעקב יהודה
פאלק, מו"צ בברסלוי, ושקידתו
הרבה עמדה לו לרכוש לו בקיאות
בהלך נכר בתלמוד ומפרשיו,
ויבחרהו רבו זה להתן בעד בתו.
יוסף האברך, בשבתו על שלהן
הותנו, לשקוד בש"ס ופוסקים ויעש
לילות כימים לברר וללכך שיטות
התלמוד וגדולי ההוראה רבותינו
הראשונים, ולא עשה הגאון הצעיר
תורתו קרדום להפר בו וישלח ידו
במסחר, והצליחו השם ויעש עושר
רב, ורובי עתותיו הקדיש לתורה
החביבה עליו ועבודת הקדש, וירק
להעלות חידושיו וחקירותיו בכתב
וספר. ולקנותו כשהדל מהתעסק
במסחרו כלל, לא פסק כל ימיו לרבות
הלילות להנות ולחקור בעמקי
הלכות ולא מש מאהלה של תורה
עד ימיו האחרונים. ונה נפשיה דרב
האי גאון, כ' לחדש תשרי, תרנ"ח,
בשנת השבעים ותשע לחייו.

הרבה הרבה כתבים נשאו
מה"ק הגוצ"ל, וביחוד דיני חזקה,
כלליהם ופרטיהם, ספיקותיהם
והחוקיהם. ומהם נסדרו ע"י יורשיו
גדפסו ישיבה כרכים נכבדים בשם
„הזקק הרבה“ אשר יהיו לעינים
למבקשי עמקי הלכתא גבירתא וזו.
המעידים על גדל התמדות הגוצ"ל

כסלו תרפ"ח כבן מ"ד שנה. וכנו הרב הגאון מו"ה נחום צבי הי"ו, הו"ל חידושויו בש"ס בשם „מאמר מרדכי" ח"א. והחלק הב' של בנו הגרנ"צ בעצמו חידושים בט"ל מלאכות דשבת (בילגורייא, תרצ"ו).

— ר —

ראבינאוויץ, הרב ר' אליעזר ביהרר ר' יהודה, גאון גדול מופלא בשקידה צדיק ועניו, מגדולי תלמידי הגאונים הנצי"ב והתנו הג"ר רפאל זצ"ל, שנתפרסם מנעוריו בשם „העלוי מקיוב", בכשרונותיו העצומים ושקידתו הגדולה. וכעודנו עול ימים כבר בקי היה בש"ס ופוסקים ויבהרתו. להתן בעד בתו הגאון האמתי מוהרי"ל זצוקל"ה האב"ד דפרוזינא, (ואח"כ מד"א דמינסק, ע"י בספרנו „רבני מינסק וחכמיה" וספרנו „דורות האחרונים" ספר ב', אות פ'). ובשבתו על שלחן חותנו הוסיף שקוד ויהי לגאון אדיר ההלכה והתורה. בשנת תר"ן, נבחר לאב"ד בעיר סמולוביץ, גליל מינסק, במקום הגאון ר' אברהם יצחק משכילאיתן, שיצא לשרת בקדש בחסלביץ. שמה נשא משרתו בשש שנים. בשנת תרנ"ו, כשנסתלק חותנו הגוצ"ל, הגדול ממינסק, נבחר הגאון מוהר"א למלא תחתיו משרת המד"א בעיר הגדולה הזאת. בה כהן פאר כ"ה זנה, עדי שבה רוחו הגדולה שמימה, אחרי סבלו מהמת מציקים ומרועים מפירי הדת, כג' אדר, תרפ"ד, בהיותו כבן ס"ה שנה. ויספרו לו גדולי הרבנים בנפוצות יהודה, יהרה"ג מוהרי"ל פרפיל הי"ו קשר

טאן (פ. פנסילוויינה) ושם ינהל עדתו בתורה וצדקה זה רבות בשנים.

קרעלינסטיין, הרב ר' עזריאל זעליג בה"ר דוב, רב גדול ומפורסם לצדיק ודרשן גדול, חבר ס' „עבודת עבד" ע"מ רות, ואחרי מותו נדפס ע"י בנו הרב הגאון חכם וצדיק מוה"ר דוב צבי האב"ד דמאלקין (פוילין) מעט מחידושויו באגדה עמ"ס ברכות בשם „תפארת צבי" ו„נחלת עזריאל" על מס' שבת, (והוא אבי הרה"ג הדרשן ר' יהושע זצ"ל מחבר הספרים „העוז ביד", „עטרת ישועה" ו„מעניי הישועה" בדרושים ואגדות מדרשני גויארק, ואחיו היה ה"ר אליהו שמואל זצ"ל אבי הרה"ח השלם מוה"ר משה נ"י קרעלינסטיין, בברונזביל יצ"ו).

קאפלאן, הרב ר' דוד ביהרר ר' זלמן פנחס הכהן. הרב הג' חו"ב החכם השלם מיקירי ירושלים. נתגדל בתורה ע"י אביו הגוצ"ל האב"ד דגיליוואן ובישיבת טעלז ויעש חיל רב בגפ"ת. אחרי מלחמת העולם עלה לאה"ק ויסדר את כי"ק של מר א"ז הגאון האמתי מאור הגולה מו"ה מאיר מיכל זצוקל"ה, בשיטות הש"ס ודרושים בדרך הפלפול וידיפוס בשם „המאיר לעולם" חלק ב' (ירושלים, תרצ"א) (והוא אחי החכם והסופר הנעלה מו"ה אפרים הכהן הי"ו קאפלאן, בנויארק).

קארענמעהל, הרב ר' מרדכי ביהרר ר' שבת. הרב הגאון המו"צ בפשעצלאוו ואח"כ רב בפראטר, וינה. נ"נ בוין בדמי שנותיו, כ"ב

ברחוב לגיון, בברוקלין. בו למד ולימד והפיץ תורה ודעת כ"ד שנה עד יומו האחרון, הוא יום כ"ו ניסן, תרע"ץ, בו שבה רוחו למרומים.

הגרי"ה זצ"ל גדול היה כבודו, אהוב וחביב על מפלגותינו השונות שקרבן בורויות פתוחות וימשכן חסד באור פניו ונעים מדברותיו, וכשמלאו לו שבעים שנה הגנו מוקיריו הג יוכלו ברב פאר, והו"ל ספר „היובל" לכבודו (ניו-יורק, תר"ץ), ושם באו תולדותיו וקורותיו והרפתקאותיו שערכן וכתבן בעצמו. ובמלאת שלשים לפטירתו של רב הנינא ורב חסדא הרב להושיע זצ"ל, ערכו גדולי רבני ברוקלין מספד רב, ויתנו תקף תורתו, צדקתו ומעשיו. ומנוחתו כבוד בקברות מנטיפורי „נהלת יהושע", ואהל העמד על קברו לזכרון.

ואלה כמה הספרים שהבר הגה"צ זצ"ל: דברי יהושע, עה"ת, ב"ח, (ברדיטשוב, תרנ"ט-תרס"ו), תורת אבות, על פ"א (ניו-יורק, תפר"ו), ילקוט יהושע, על אגדות הש"ס (מילבוק, תר"ץ), תורת חיים על הגש"פ (ניו-יארק, תרצ"ה), „נהלת יהושע" על מועדים ורגלים (ניו-יורק, רהצ"ת) וכתובים בלשון זהורית ושפת חכמים וטעם זקנים. ובכ"ק נשאר ספרים ומאמרים שונים.

ראבינאוויץ, הרב הקדוש ר' גדליהו אהרן בהרב ר' יהושע העשיל. רב גדול בתורה ומופלא כחסידות שנפל חלל בידי המרצחים פורעי הפרעות באומן האוקרינית, ביום השלישי בחדש מנחם אב, תרע"ט,

לו מספד בספר מיוחד בשם „האחד אליעזר" (ווילנה, תפר"ה).

הגממהר"א זצוקל"ה מגדולי התמדתו שלא הפסיק ממש משקוד יומם ולילה בתלמוד וגדולי הראשונים לא הדפוס כל ספר, יהשיב תשובות רבות לגדולי הרבנים ברוסיה, והסכמותיו באו על רבים מספרי חכמי הזמן.

ראבינאוויץ, הרב ר' יהושע העשיל בהרב ר' יצחק יואל. הרב הגאון יחזיק המפורסם בשם האדמו"ר ממאנאסטרישט, מגדולי יוהסין, נולד בזקנוב, כ"ד לחדש אדר, כת"ר, יקבל תורה מאביו הרח"ג הרב בליניץ, ויצטין בכשרונותיו מנעוריו, יבעודנו בעלומיו מלא כרסו בתלמוד ומדרשים וספרי חכמינו הראשונים, יהי לחבר את הג"ר בנימין העשין זצ"ל, בעל אמתחת בנימין. כבן ה"י נשא לאשה בת דודו אחי אביו, הג"ר פנחס זצ"ל, הרב דסאקוליבקה ויוסף שקוד בתורה. תרמ"ה, אחרי שנפטר אביו הגוץ"ל האדמו"ר הקונטיקוויכה, בא למלא מקום אביו, ויכהן בה איזה שנים וממנה יצא לרעות עדת ישראל במאנאסטרישט י"טא שמה משרתו יותר מכ' שנה יצא שמעו לתהלה בגלילות אוקרינה ופודוליה, ומהולשתו החליף מקומו יתגורר באומן כ"ג שנה עד פרוץ מלחמת העולם, שאוקרינה העקובה מדמי עמנו, חיתה לגיא ההרגה, וחינו היו תלויים לו מנגד, ואחרי ככלו מראות, בא, ביום כ"ד טבת, תרפ"ה, לאמריקה, ורבים ממעריציו יעידנו ברוסיה אשר באה"ב וקנדה שמהו הרבם, ויכוננו לו בית מדרש

נתקבל הרה"ג רמ"צ לרב במקומו, ויעמוד על משמרתו בקדש שמה כחמש ועשרים שנה. בשנת תפר"ה בא לאמריקה ונתקבל לרב בקהלת החרדים אנשי ספרד בברונזביל, ושם יכהן עד עתה. והוא אהוב לכל יודעיו וצדיק בדרכיו. השם יאריך ימיו ויגוב בשיבה טובה!

ראבינאוויץ, הרב ר' צבי יהודה
בהרב ר' בנימין, הגאון הצדיק המופלא האב"ד דראגולי (זאמוט), אחי הגאון האמתי והצדיק המפורסם מו"ה אליהו דוד זצ"ל, האב"ד דפוניבז, מיר (עי' בספרנו „דור רבני וסופריו" ספר רביעי אות ר', ווילנה, תרס"ב), ואח"כ האב"ד להאשכנזים בירושלם עיה"ק תוב"א. והיה נודע ברב גדלו בתורה ומדותיו ותהלוכותיו בקדש. ונה נפשיה כ"ד בסלו, תרמ"ה, ועל מקומו בא לשרת בקדש בנו הגאון המופלא בבקיות אוצר כל מדה טובה ומוכתר בענות צדק מו"ה יעקב שליט"א, שעלה בשנת תפר"ה לאה"ק (באה ממנו תשובה בספר „סכת שלום" לידידנו הגאון המפורסם צדיק ונשגב מוה"ר שלום יצחק שליט"א לעוויטאן, האב"ד דשוועקשנא), גיסם של הגאון מו"ה אברהם יצחק הכהן זצ"ל קוק ושל הג"ר אליהו עקיבא זצ"ל ראבינאוויץ.

ראבינאוויץ, הרב ר' יצחק
מרדכי בהרב ר' צבי מאיר הכהן. הרב הגאון צדיק וחכם, מגדולי יוחסין אב"ד דפלאוונא, גליל פיעטקוב, ואביו הגרצ"מ זצ"ל שהיה אבד"ק רדאמסק היה בנו של הגה"ק מוה"ר שלמה הכהן האב"ד

בהיותו כבן ט"ל שנה, ויקוננו אביו הרה"ג בראש ספרו „תורת אבות", הי"ד. והוא אביהם של הרה"ג המוסמך, חכם וצדיק נועם המדות, מו"ה יצחק יואל הי"ו, הממלא משרת א"ז הגרי"ה זצ"ל בבית מדרשו (עי' תולדותיו לעיל) והרה"ג המטיף חכם ורבי יתקרי מו"ה ברוך מאיר הי"ו, רב ומנהל בת"ת „תפארת הגר"א", בשדרת האוארד, בברוקלין.

ראבינאוויץ, הרב ר' יעקב בהרב ר' יחושע העשיל... הרב הג' הצדיק, המפורסם ונודע בשם האדמו"ר ממאנאסטרישטש, ומשכן כבודו בפילדלפיה, והוא גדול בתורה ויראה ומצוין במדותיו התרומיות. שנותיו לערך ארבעים. יפרח כתמר צדיק! (גיסו חתן אביו הגוז"ל, הוא הרה"ג הצדיק מו"ה יעקב יצחק הי"ו שווערסקי האדמו"ר ממאקארוב בשיקגה. ושמו לברכה ולתהלה).

ראבינאוויץ, הרב ר' משה צבי
בהרב ר' שלום יוסף. הרב הגאון צנוע וענותן, נולד בעירה קראסני (גליל פדוליה) בשנת תרל"ה, ויקבל תורה מאביו הרה"ג הצדיק הרב והמו"צ בעיר מולדתו כארבעים שנה (ונ"ג כ"א אייר, תרס"ט), ויצטין בשקידתו בתלמוד ופוסקים מעלומיו ויסמכהו הגאון הגדול והחכם המפורסם מוה"ר משה נחום זצ"ל ירושלימסקי (עי' תולדותיו בספרנו „דור רבני וסופריו", ספר א', וירשה, תרנ"ה), בשנת תר"ס, אחרי מות הותנו הרה"ג מו"ה אברהם יצחק זצ"ל פולונסקי, הרב דיפקאטערי-נאפולי (נפ' י"ט טבת תר"ס),

תורה רבים. בשנת תרס"ג נתקבל לרב ואב"ד בעיר המפורסמת סוויסלוץ שכפלך הוראדנא ויכהן שמה פאר עד שנת תרפ"ג. בשנה זו, בא לבקר את בניו באמריקה, ונכבדי הקהלה „שומרי אמונה" הגדולה בכורה פארק, ברוקלין, שמוהו לרב עדתם המפוארה, ואחרי שרתו בה איזה שנים נבחר לאב"ד ראשי לעדת ישראל דפאסיק, ניו דזירסי. וישמו נודע לאחד מגאוני ישראל באמריקה שתורתם, חכמתם וצדקתם מכריזות מבחוץ. יאריך ה' ימיו ושנותיו! ובכ"י הגאון מוהר"י שליט"א חדושים ושו"ת

הרבה וספר בדרושים ומעט מחדושי באו במאספים שונים וביחוד ב„גדיל תורה" שי"ל בסלוצק. והוא נכדו של הרה"צ ר' חיים מאהילנער המפורסם בליטא. ומחתניו הוא הרה"ג ממשפחת יוחסין, מוה"ר יצחק צבי הי"ו שאולזאהן (בהרה"ג ר' יוסף זצ"ל שאולזאהן), רב בוועסט טשעסטרער, גליל פנסילווינא.

ראזין, הרב ר' משה ביהר"ר יהודא ליב, גאון גדול ומופלא בפלפול וסברא וצדיק, מגדולי הרבנים באמריקה. נולד בכריינסק (גליל הרודנה) להורים נכבדים, ויקבל תורה בנעוריו מהרה"ג ר' צבי הירש זצ"ל בישיבת רוזינאי, ואח"כ למד בבילסק ויתודע בכשרונותיו המצוינים והתמדתו העזה ויתפרסם בשם „העלוי מכריינסק", וכאשר מצאה ידו כביר בש"ס ופוסקים בא ללמוד ב„כולל קובנה" ויוסף שקוד בתלמוד וספרי גדולי התורה וירכש לו בהם בקיאות רבה, והגאון מאור הגולה מו"ר יצחק אלחנן זצ"ל,

דק"ק הנ"ל בעל „תפארת שלמה" אשר תולדותיו באו בספר „אהל שלמה" שחבר נכדו הגרי"מ הכהן שליט"א.

ראזאנסקי, הרב ר' צבי הירש ביה"ר נחמיה, הרב הגאון הנעלה מחכמי ווילנא, מגדולי יוחסין בזמנו ויצק מים ע"י הגאונים הנצי"ב וירוד"ב הלוי בסלוצק. היה לפניו רב בערים וויניפג בקנדה, ואח"כ ביזטיקא, נ. י., וישב לרוסיא וישתקע בווילנא ונדפס ממנו בשנת תרע"א ספר „צבי וחמיד" איזה שו"ת וחיידושי הלכות.

ראזין, הרב ר' יוסף ביהר"ר אברהם דוב, גאון גדול ומופלא בתורה וצדיק, נולד בעירה שוורונא, גליל מינסק, בשנת תרכ"ז, ואביו, שהיה סוחר נכבד ומופלג בתורה, בעוד הנער בן שמונה שנים שלחהו לישיבת הגה"צ מוה"ר יוסף זצ"ל בבחב"נ זצ"ל בנעשויו. ממנה בא בשנת תרל"ה לישיבת מיר וילמוד בצותא חדא עם שאר המצוין כמר איסר זלמן (שנתפרסם אח"כ לאחד מגדולי הדור וראשי גאוניו), ויעש חיל רב בגפ"ת ויצא שמועו לתהלה. אח"כ בא הקבל תורה מהגנצי"ב ומהרח"ה בויזניץ בולוין ויוסף שקוד בתלמוד ופוסקים, ויסמכוהו רבותיו אלה והגאון האמתי מוה"ר ירוחם יהודא ליב הנודע בשם „הגדיל ממינסק", שהרבה לתארו בשבחים גדולים ונערצים. כבן כ"ב נשא לאשה את בת הרב הגאון הנעלה מו"ה דובער זצ"ל גאלוב מלעבעדווי וישב על שולחן הותנו ויתמיד בש"ס וגדולי הפוסקים הרה"א ויכתוב חידושי

שונים. באו מאמרי בכנסת חכמי ישראל, יגדיל תורה והפרדס.

הגנ"י הוא חתנו של הגאון הגדול הצדיק והחכם המפורסם מוה"ר הלל דוד הכהן זצ"ל טריווש, האבד"ק ווילקו, בעל „עבודת הכהן" ושו"ת „ונגש הכהן" ועוד. (עי' תולדותיו בספרנו „דור רבניו וסופריו", ספר א', ורשה, תרנ"ה). ובנו הוא הרב הג' עדיו לגאון מו"ה חיים הי"ו, רב לחברת „עץ חיים ועין יעקב" בברוקלין.

ראזענבלאט, הרב ר' משה בחר"ר אברהם יוסף. הרב הגדול החכם והסופר נודע לתהלה וכביר פעלים, נולד כבריטשאני, (פ' בסרביה), בשנת תרל"ו, ויתנכר מילדותו בכשרונותיו המופלאים, ויקבל תורה מהגאון הצדיק מוה"ר יהודה זצ"ל רבינוביץ, האב"ד דעיר, ויצא שמעו בעיר ובסביבה, בבקאותו הגדולה בתנ"ך ובמסכתות שונות בתלמוד. בעודנו באיביו, כבן י"ג כבר שר בשירים עברים אשר היו למופת באפים וסגנונם וביחד עם למודי גפ"ת הרכה לשקוד על ספרי גדולי חכמי עמנו הקדמונים והמאוחרים. וירב חילו לאורייתא לספרתנו העתיקה הקדושה והחדשה. כבן עשרים נסמך מהגאון מו"ה מרדכי זצ"ל פרענקיל האב"ד דסארוקא (עי' תולדותיו בספרנו דורו"ס) ואחרי חתונתו, בא, בשנת תר"ס, קיובה ויתמכר לעבודתו הצבורית והכללית במוסדות הצדקה והחסד והחנוך ויעש נפשות רבות לציון ושפתה וקדשי עמנו. ובפרוץ מלחמת העולם מסר נפשו לטובת נגועי המלחמה

סמכהו בסמיכת חכמים נערצה. כבן כ"ה נתקבל האברך הגאון לרב בעיר חוויידן (גליל קובנה), ויצא שם הרב הצעיר לתהלה בגלילות רייסין וזאמוט, כי מאמרו הגדול „ערוך לנר" שפרסם בעת ההיא בהמאסף התלמודי „הפסגה" שהיה מלא בקיאות עצומה ועמקות ישרה במקצוע תלמודי חריף, שמשך אליו לבב רבים מגאוני הזמן אשר שקלו וטרו בית, ושגם הגאון הספרדי מרן החח"ס זצ"ל הזכירו בכבוד בספרו הגדול „שדי חמד" (אסיפת דינים, ערך חנכה), הלך לפניו ויכריזו על חילו הרב לאורייתא. בעיר זו נשא משרתו בקדש עד בואו, אחרי מלחמת העולם, לאמריקה, בשנת תרפ"ד, שאז היה לרב לקהלת אנשי בילסק בנויארק. וכעבור שנתים ימים נתקבל בכבוד לרב בבהכ"נ המפואר „חברה תורה אנשי ראדושקאוויץ" בברונזביל, וזה כט"ו שנה שיכתן פאר בקהלתו הכבודה וירכיץ תורה ומוסר השכל בעדתו והוא אהוב לכל, ענותן וצנוע, רב צדקות וחסד. יפרח כתמר צדיק, וישגה ויגוב כשיבה טובה ארו בלבנון זה!

מהגאון המופלא מוהר"מ שליט"א נדפסו הספרים האלה: „דברי סופרים" בסוגיות הש"ס (וילנה, תער"ב), „נזר הקדש" על מס' זכחים (וילנה, תר"צ), „הנ"ל על מס' מנחות (נויארק, תרצ"ד), „הנ"ל על מס' תמורה (שם, תרצ"ו), „הנ"ל על מס' ערכין (ברוקלין, תרצ"ז), „הנ"ל על מס' כריתות (שם, רחצת), שו"ת „שאלות משה" בד"ח שו"ע (שם, שת), ובכ"י הידושים וספרים

ספריו לישיבת רבינו יצחק אלחנן בנויארק, ונ"נ עש"ק כ"ה תמוז, תרע"ח. לזכר עולם יהיה צדיק.

ראזען, הרב ר' חיים אריה בע"ר **בדציון.** הרב הג' והמטיף הנעלה, רב באלטונא, מילידי כוריסוב, גליל מינסק. בא לאמריקה בילדותו וישמע לקח מראש בישיבת „רבי חיים ברלין“ המפוארה בברוקלין, ומשם בא לישיבת „רבינו יצחק אלחנן“ בנוירק ויגביר חילים בתורה ויקבל סמיכת רבו הג"ר שלמה זצ"ל פוליצק ונתקבל לרועה רוחני בקהלת „אהבת ישראל“ בושינגטון הייטס, ומשם בא לכהן בתור רב ומטיף בקהלת אלטונא, בפנסילוניה. והוא חכם ושלם, ומצוין במעלות ומדות חכמים.

הרה"ג רח"א הי"ו הוא חתנו של הנכבד הירא והחרד מו"ה צבי חיים בע"ר שלמה יוסף דירעקטור, מפולטוסק, הנודע במעשיו ופעולותיו ליסודם של „ביה"ס העממי בברוקלין“ ו„הישיבה בברוקלין“ ו„ישיבת הגר"א“, ות"ת „תפארת הגר"א“ בברונזביל, מטובי עדתיו הי"ו.

ראטמאן, הרב ר' משה בע"ר **יואל יעקב.** הרב הג' בעל „דברי משה“, הכולל שני מאמרים בתולדות ישראל (נויארק, תרע"ה), ועל שער הספר כתוב שהיה רב בפליינפיעלד ואח"כ כסאן פראנציסקא, ומלפנים רב בערי רוסיה הפנימית. ראזאן ופסקאוו.

ראטשיין, הר"ר שלום בע"ר **צבי דוד,** מטיף ועסקן צבורי נכבד, יליד

והפרעות מאחינו שמה ויפעול גדולות ונצורות לרוחתם ולישועתם ולחלצם מהמיצרים וילחום עוז כנגד פורצי הדת ומחלליה שרבו בהמפכה ברוסיה, ויתפרסם בגלילות אוקרינה לברכה ולתהלה. מחמת המציקים בא, כשנת תפר"ה, לאמריקה וישב איזה שנים בפיטסבורג ויתמנה לאחד המורים הראשיים בה, היברו אינסטיטוט, המוסד החנוכי היותר גדול שבחבל ההוא. ויעש הרבה להפצת תורה ודעת, ויעמוד בראש המזרחים שמה, עדי יצא להשתקע בנוירק, מקום נבחר לרב וסטיף בביהכ"נ „בני יוסף“ בברונקס, וכשננות נעוריו כן גם בזקנתו לא הדל מעשות פרי ברכה לכרם ישראל ולקרב לבות נעורינו וזקנינו לשמים.

יותר פרשת הרה"ג הדגול מרבבה הזה, גדל מעשיו ועוצם פעולותיו הכלליות ושבה מעלותיו ומדותיו התרוסיות הלא המה כתובים בספר התקופה שנערך מהרה"ה ר' רפאל שוחט הי"ו לזיכרון הששים שחגגו מוקיריו ומעריציו, וביחוד במכתבי גדולי הרבנים והחכמים כהג"ר יעקב לעוויןסאן, הג"ר אברהם רעזניק, הג"ר זאב לייטער, הג"ר חיים טשערנאוויץ, ועוד (נויארק, תרצ"ו). המקום יהיה בעזר הצדיק והרב להושיע. יפרח כתמר וינוכ בשיבה טובה!

ראזענשטיין, הר"ר **צבי הירש בער"ר נחום,** מופלא במעשים וצדיק כדרכיו והתנהג בחסידות, מילידי אוקריינה, ובבואו לאמריקה באמצע שנותיו היה לשו"ב, ולזקנתו בא לגור בבראנזוויל, ברוקלין, והקדיש

ציון" בנוירק, וכשהשתקע בברוקלין פעל הרבה לטובת ביהכ"נ, קשר אחים" וישיבת "תורת חיים" המפוארה שמה, והוא חבר למוסדות תורה וצדקה שונים.

הרמ"י הי"ו הוא נצר גאונים וגדולים ונכדם של הגאון מו"ה קלמן זצ"ל מבורשטיין ומו"ה מרדכי זצ"ל ראללער, בנו של הג"ר יונה זצ"ל, בעל "קיקיון דיונה", ואמא זקנתו של אביו ז"ל הצדקנית מ' שיידיל איטה כ"ץ נ"ע, היתה גיסתו של הגאון הגדול מו"ה צבי הירש זצ"ל חיות, ואבי אמו הצנועה מ' בתיה גיטל בת הר"ר ירמיהו ברקוביץ ז"ל, היה ממשפחת הרה"צ מבאהוש זיע"א. (בנו של הר"י הוא היקר והשלם מו"ה יהושע בנימין, וחתנו הוא הדר. הנכבד מו"ה מנחם מענדל חזן הי"ו בברוקלין).

ראמאנאוו, הרב ר' אליהו הכהן. גאון מופלא מושל ביראה מגדולי ווילנה בדורנו ומבחירי חכמיה. הקדיש רוב ימיו ולילותיו לתורה ולמעשים טובים, ויתעסק איזו שעות ביום באמנות האדריכליות שהצטיין בה, ויפורז הונו לתלמידי חכמים וחרדים לדבר השם, ויהי צנוע וענותן טובא ונ"ג דרב חסידא ופרישא בשו"פ תרע"ח, ויספידוהו גדולי העיר. אי חסיד, אי עניו, אכדה קריה נאמנה כלי חמדתה! והגאון הצדיק וחכם מו"ה אליהו זצ"ל גארדאן הספידו בספרו "מערכות ישראל" (נויארק תפר"ו), ובו נאמר מגדל תורתו, שהיה בקי בש"ס בבלי וירושלמי, ומעוצם יראתו (ואנא זעירא בהיותי כווילנה בשנת תרנ"ט, זכיתי להתארח

סלוצק ולמד תורה משארו הרה"ג מו"ה יחיאל מיכל רבינוביץ הראב"ד דנאווא מינסק. בא בעלומיו לאמריקה ויהי למזכיר ה"מזרחי" תחת נשיאותו של הגאון הצדיק מוה"ר הלל הכהן זצ"ל, וישתדל הרבה ביסוד "גן ילדים", ואגודת "תומכי שבת" בנויארק, ומושבו בברונקס. ונדפס ממנו "תנאים לפורים" בדיחותא בעברית ויהודית.

ראללער, הרב ר' חיים מרדכי, הרב הגאון המפורסם מגדולי הרבנים ברומניה בדורנו, היה מלפנים מו"צ בבאהוש ואח"כ נתמנה לאב"ד בניאמץ, חבר "חידושי בן יאיר" על ש"ס, "שער נפתלי" על הפטרות שבע נחמתא וש"ש, קונטרס "באר מים חיים" בהיתר עגונות, ושו"ת באר חיים מרדכי. והוא אחי הרב הגאון מו"ה בן-ציון הי"ו, הרב דבאהוש, (מיחוס משפחתם עי' בס' "אהלי שם" להרה"ג מוהרש"נ זצ"ל גאטליב, צד 319).

ראללער, הרב ר' יצחק אייזיק יהודה ליב בהרב ר' שמשון. הרב הגאון הצדיק האב"ד דפאנזעשט, והיה מפורסם בגודל תורתו ויראתו, ונ"ג כבן ארבעים, כ"ד טבת, תרע"ו. ובנו הגרש"מ (הבא לעיל) הדפיס מעט מחידושויו בש"ס וש"ע בשם "באר יצחק" (קלוזש, תרפ"ה).

ראללער, הר"ר ירמיהו בהר"ר קלמן, עסקן צבורי נכבד בברוקלין, נולד בסטריא למשפחת יוחסין ובא לאמריקה בעלומי ימיו ויקח חלק נכבד בציוניות ובייחוד ביסודן של אגודת "עדת בני ישראל" ומבשרת

בתורה התעסק גם בלמודי חול, וכשבחרהו לחתן בעד בתו המשכלת המצוינה, הגאון הצדיק והחכם מוה"ר חיים ירמיהו פלענסכערג, האב"ד דשאקי (עי' תולדותיו בספרנו בספרנו „דור רבניו וסופריו“, ספר ששי, נויארק, תרס"ה), בשבתו על שלחן חותנו הגוצ"ל הוסיף שקוד בתורה ובחכמה ויבקר את המכללה המאסקוויית שזכתהו בתואר חכם. ככן כ"ו נתקבל לרב בעיר גניצעסק, בקרים. ויכהן שמה כארבע שנים. ובשנת עת"ר בחרתהו עדת ישראל הגדולה בוילנה לרבה ורועה הרוחני, וישא משרתו בקדש שמה כשלישים שנה, ויהי לנס ולמופת בעבודתו הצבורית והכללית. ויגדל שמו לא בין בני עמנו לבד, כי אם גם בין טובי הנוצרים שכבדוהו בגלל חכמתו הרבה ואהבתו לאמת ולשלום, ואלה עמדו לו להבחר לאחר מיועצי הממשלה הפולנית ולהרימהו למעלת „סנטור“. ובשבתו ב„סיים“ הפולני לא אחת יצא לריב ריב עמנו עם שונאיו ומנדיו, וחצי לשונו השנונים שפלחו כליות צוררינו ומקטרגינו מהברי הממשלה, מזה, עוררו את לבב הישרים והמתוקנים שבהם, מזה, להטותו אליו ולקרבים לעמוד לימינו להעביר רוע כמה גזרות קשות ומרות שהועלו על שלחן הממלכה.

וזה מקרוב בא הרב הגאון המצוין מוהר"י שליט"א לשכון כבוד בנויארק. ברוך יהיה בבואו! יהסו קטגורינו, שלום יהיה בעולם ושלום על ישראל.

ריבלין, הרב ר' אליעזר בהר"ר בנימין, הרה"ח השלם ממשפחת

בבית מר רב האי גאון וחסיד מוהר"א וצוקל"ה, ואתכונן על דרכיו ותהלכותיו בקדש והנה כולן אומרות כבוד שמים ותפארת ישראל יבא קדישא, ואמר אשרי יולדתו רוכה ווילנה, מגדלת פרי קדש לזלים כאלה (!).

ראפאפארט, הרב ר' שבתי בהרב ר' יצחק הכהן, הרב הגאון המפורסם, מגדולי המו"צ בקראקא, וחבר ל„ועד הרבנים“ בעיר זו. והוא מצאצאי מרן הש"ך וצ"ל. ושנותיו לערך ח"ן.

ראפאפארט (הארטשטיין) הר"ר אליעזר בהר"ר אברהם אבלי הכהן. הרב החכם המופלא, מגזע גדולי יוחסין בארץ הגר. באו מקנו הרבה מאמרי תורה וספרות ב„מחזיקי הדת“ ו„ילקט יוסף“, „אוצר החיים“ ועוד. וחבר הספרים תולדות „הרמב"ן“ (קראקא תרנ"ה), „דרך המלך“ (פעסט תרפ"ב), ואחרי פטירתו הו"ל בנו הרה"ח ר' אברהם אבלי הי"ו את ספרו „שלשלת זהב“, ספר נכבד לתולדות אבי משפחתו הגאון מוה"ר נפתלי הכהן האב"ד דאוסטרא, פוזנא, ופראנקפורט (מונקאטש, תרצ"א).

רובינשטיין, הרב ר' יצחק בהר"ר משה הלוי, הרב הגאון והחכם, כביר הפעלים ומפורסם לתהלה, מגדולי ישראל בדורנו, נולד בעירה דאנטובה בגליל קובנה, בשנת תר"מ, למשפחת יוחסין, ויקבל תורה בישיבות הגדולות בליטא ויצטין ככשרונותיו המעולים, ובעודנו צעיר לימים כבר רכש לו בקיאות בתלמוד ופוסקים ויצא לו שם „עלוי“, ועם רב חילו

רעדעלעהיים, הרב ר' יעקב זאב
בהר"ר אברהם אהרן. הרב הגאון
צדיק ונשגב, נולד ביאקובשטאדט
(גליל קורלנד), בחדש תמוז, תרל"ו,
קבל תורה מראש בישיבת דינאבורג
(דווינסק), שעמדה תחת השגחת
הגאון מו"ר מאיר שמחה הכהן זצ"ל,
וכשעלה בשחרותו לאה"ק הסתופף
בישיבה הרמה „תורת חיים”
בעיה"ק תוב"א וישקוד הרבה
בגפ"ת ויסמכוהו הגאונים מו"ה יוסף
אלכסנדר, האב"ד דדורכיאן ומו"ה
יצחק ליפקין זצ"ל (בנו של מרן
הגאון ההסיד קדוש ישראל
סאלאנטר זצוקל"ה) האבד"ק קראו.
בבן כ"ח בא לאמריקה ומשתדל
הרבה לטובת מוסדות התורה וחסד
שבאה"ק. והוא עושה ומעשה,
מופלא במדות, אהוב לכל יודעיו
ושמעו לתהלה ולברכה. יאריך השם
ימיו ושנותיו וינוב בישיבה טובה.

הרה"ג מוהרי"ז שליט"א הוא אבי
הרה"ח הנעלה מו"ה אברהם אהרן
ניי, חתנו של הגאון הגדול רב פעלים
מוה"ר ישראל הלוי שליט"א
(ראזענבערג) עי' תולדותיו בספרנו
„דורות האחרונים”, ספר א' אות
(ר').

רעמוגאלסקי, הרב ר' בנימין
אליהו. הגאון הגדול ומופלא
בבקיאות, החכם השלם ונודע
לתהלה, מילידי העיר קידאן, בגליל
קובנה, ומנכדיו של הגאון הגדול
בדורו „בעל כנסת יחזקאל”. ויצטין
מנעוריו בכשרונותיו הנשגבים. כבן
י"ז נמנה בין המובחרים אשר
בישיבת ולוזין ויצא לו שם ה„עלוי
מריגא”. ואחרי נשאו לאשה בת
הרה"ג מוה"ר יהודה ליב גורדון

יוחסין ומיקורי ירושלם עיה"ק
תוב"א. חבר „ספר היחס” הכולל
סדרי יחש משפחתו המפוארה
(ירושלם, תרצ"ה) בצירוף לוחות
ואילנות מסתעפים ומשתלשלים
ומתייחסים לעוד משפחות מיוחסות
בישראל, והוא בערך ג"ן שנה,
(ואחיו הוא הנכבד והנעלה הר"ר
אליהו הי"ו ריבלין מתושבי ברוקלין)

ריבקינד, הרב ר' משה מרדכי
ישראל בהרב ר' גדליהו. הרב הג'
והדרשן המפורסם, מילידי טאשקאט
(הגר) וקבל תורה מהגאון האמתי
מו"ר מאיר שמחה הכהן זצ"ל
בביליסטוק. בשנת תרח"ס נסמך
מהגאון הגדול ר' יחיאל מיכל
וואלפסאן זצ"ל, בעל „שפת הים”
(עי' תולדותיו בספרנו דורו"ס ספר
ג', ווילנה, תרס"א), ויבוא לאמריקה
ויהי לרב ודרשן בערים סט. פאול,
דעם מאינעס ופילדלפיה, ובקהלות
שונות בנויארק, והאריך ימים.
הרה"ג מוהרמט"י זצ"ל היה
ממשפחת יוחסין, ואביו הרה"ג זצ"ל
היה אחיו של הגאון המפורסם
מוה"ר אברהם יששכר ראצקער בני
הגאון ר' אריה ליב מו"צ מווליא
זצ"ל ונדפס ממנו ס' „גדלת מרדכי”
ושם נאמר סדר יחוסו.

ריטשמאן, הר"ר זלמן בה"ר מנחם
מנדיל, המופלג השלם שו"ב מומחה
בברוקלין, מחבר ועורך „ספר
הזכרון” ליובל החמשים מיסודה של
קהלת „אגודת אהים אנשי
ליובאוויץ” בבראנזוויל, הכולל דברי
ימיה של האגודה החבדי"ת הנכבדה
הראשונה שנוסדה בברוקלין (נויארק
ש"ת).

המופלא האב"ד דעיר זארק (גליל שעדליין), היה נודע ומפורסם בפולין בגדלו בתורת הנגלה וחכמת האמת ובעבודתו הרבה לטובת דורשי עזרתו מקרוב ומרחוק, וינהרו אליו רבים לקבל ממנו תורה ודעת מוסר השכל ולשאול בעצותיו. והאריך ימים למעלה מגבורות, ונ"נ בשנת תרס"ז.

מהגר"י זצ"ל נדפסו הספרים: אבני יהושע, חומות יהושע, בנין יהושע ודברי יהושע. ונתפרסמו לשבח. (והוא אחיו הצעיר של הגר"י יהודה ליב זצ"ל, האב"ד דליפנא).

שווארצבערג, הרב ר' יוסף פנחס
בהרב ר' יהודה ליב. הרה"ג המופלא בתורה וחכמה ועסקן צבורי נודע בפולניה. למד תורה מאביו הגאון הגדול והצדיק האב"ד דליפנא (עי' תולדותיו בספרנו „דור רבניו וסופרינו“ ספר ג') ומדודו הגר"י יהושע האב"ד דזארקי (הנ"ל). ונסמך לרב כבן ח"י, אולם לא השתמש ברבנות והקדיש עתותיו לתורה ולמעשה, ונפטר כבן ס"ו, י"א לחדש כסלו, תרפ"ז. והוא אחי הרה"ח מו"ה שמואל בנימין ז"ל (עי' תולדותיו בספרנו „חכמי ישראל באמריקה“).

בנו של הרה"ג מוהרי"פ ז"ל הוא המשכיל המצוין והציוני הנעלה מו"ה מרדכי הי"ו שווארצברג, מטובי קהלת ישרון בדירבורן ויקיריה, תומך רבנים וחכמים, ובכ"י נמצא ספר לתולדות הציוניות.

שווארטיץ, הרב ר' שמואל
בהרב ר' נפתלי הכהן. הרב הג' המופלא

מבאלטרומאנין, הסתופף בין הפרושים בקובנה ויקבל סמיכות הגר"ר שלמה הכהן זצ"ל מווילנה והגר"ר יצחק אלחנן מקובנה. ונתקבל לאב"ד בטרעסטינא ומשם בא לכהן בכהונת אב"ד דסטאוויסק, ואחרי עמדו לשרת בה איזו שנים נתקבל לאב"ד דגרייעווא. אח"כ נקרא מעדת ישראל בסימיואטיץ, גליל הורדנה, להיות בה לרב, ולא ארכו שם ימיו, ויעל מר רב האי גאון אליהו השמיטה בשנת נ"ט לחייו ביום ש"ק כ"ה סיון, תר"ץ, והשאיר אחריו חבורים בתלכה ואגדה רבי האיכות, ואחרי מות הגוצ"ל הוציאו קרוביו ספרו „הדרת בנימין“.

— ש —

שאטלאנד, הרב ר' חיים אליעזר,
הרב הגאון החכם השלם המופלא במדות, נולד בראדום, פולניה, ויקבל תורה בישיבות הגדולות שבוולוז'ין ולובאוויץ, וירכש לו בעלומיו בקיאות בתלמוד ופוסקים ולימודי קדש. ויבא לאמריקה בשנת תרפ"ד ויהי לרב בכרוקלין ומשם בא לכהן בפטרסון (נ. נדוש), ולא האריך ימים, ונ"ג כבן מ"ה, ביום כ"ג טבת, תרח"ץ. ויספידוהו הגאונים הגדולים מוה"ר יוסף ראזין שליט"א, האב"ד דפאסיק, ומוה"ר יוסף הי"ו קונאביץ הרב בנוארק. (הגרה"א זצ"ל היה נכדו של הגר"ר אברהם צבי זצ"ל פערלמוטער האב"ד דראדום והשאיר אחריו ב"י שונים בתלכה ואגדה.

שווארצבערג, הרב ר' יהושע
בהר"ר יוסף. הרב הגאון הצדיק

בקושינוב) ויעש לילות כימים להגות בתלמוד ופוסקים ובהתמדתו וכשרונותיו המצוינים גבר חילו לאורייתא ויסמכוהו רבני העיר וראשי הישיבה להורות ולדון בעודנו עול ימים. אח"כ שם פניו גם לתלמוד חול והצליח לגמור למודי בי"ס תיכוני ברוסיה, ובבואו לאמריקה בקר ב"מכללת רצסטר" וילמוד "תורת הרפואה" ויאסוף חכמה ודעת קדושים הרבה עם ידיעות חזוניות, ונתקבל לרב ב"אגודת תפארת ישראל אנשי בסרביה" ואח"כ נתמנה לרב בחברת בקו"ח "בני אברהם" בהארלעם. והוא איש רב פעלים, נועם המדות והמעשים הטובים, ירום בכבוד קרנו, ויהי הדוד כזית.

הרב הגדול והסופר המופלא הזה כתב מאמרים שונים ברבים מהעתונים והמאספים העבריים והיהודיים כ"הארץ", "העולם", "הגשר", "הדואר", "אשכולות", "דבר", "הרופא העברי", "קענעדער אדלער" ועוד. וזה איזה שנים שהוא עורך הירחון לספרות ולמדע "רמה" שבו ישתתפו רבים מהכמי ישראל וטובי סופרינו בארצנו והו"ל. והרה"ג העורך בעצמו במאמרו הרצינים והשנונים בשמו הגלוי והנעלם, שזר זהב למו, "תלמוד מפורש" שיהזיק ברכה מרובה לבאי שערי התלמוד וחניכיו.

מהרה"ג מוהר"ש הי"ו נדפסו הספרים: "א תקופה פון 60 יאָהר" (הוא מאסף עברי ויהודי שהוציאו לאור חברי הועד ליובלו של הרה"ג ר' משה ראזענבלאט) (ניו יאָרק,

מו"ל הירחון "לקט ששנה", נולד ח' מ"א, תר"ן ויקבל תורה מאביו הגאון הצדיק האב"ד דה, מאד בעל שו"ת "בית נפתלי" ועוד. ומרכותיו הגאונים בעל "פרי השדה" ובעל "לבושי מרדכי" שסמכוהו ויתפרסם לתהלה ויתקבל לרו"מ בחברה "זכרון יודא" בסאטומארי מקום שם עושה אזנים לתורה ולתעודה ודורש כמין חמר ורבים יאותו למשמע דרשותיו הנעלות. נדפסו מהרה"ג מוהר"ש הי"ו "תולדות רבני עיר מאד" והו"ל ס' נחלת אבות עם הערותיו וזה ארבע שנים שעורך ומו"ל המאסף החדשי "לקט ששנה" בהלכה ואגדה. (והוא נכדו של הגאון הגדול בעל "קול אריה" המתייחס לרבנו התיו"מ. ואבי הרה"ג החו"ב מו"ה נפתלי צבי הכהן הי"ו, קנקן חדש מלא עתק. ואחיו של הרב הגאון המפורסם מו"ה יוסף הכהן הי"ו שווארטץ, רב ומגיד באראדע בעל "וילקט יוסף" ושו"ת "וידבר יוסף" ועוד).

שו"ח, הרב ר' רפאל כהר"ר מרדכי יוסף. הרב הגדול החכם והסופר, נולד בעירה וואראנייביצה, בגליל פדוליה, ב' תמוז סת"ר, ויקבל תורה מראש מאביו הרה"ג הצדיק שהיה ממשפחת מיוחסי חסידי סקוויר. כהיותו כבן אחת עשרה שנה מת עליו אביו מורו, ויבוא לתלמוד מא"ז הרב ר' לוי יצחק השו"ב בחצר הג"ר יצחק'ל הראשון, האדמו"ר מסקווירה) וכשנפטר נכנס לישיבת "תומכי תורה" דסקווירה ויצק מים ע"י הגאונים מוה"ר זאב וואלף שפירא מסלויטא, ומוה"ר מרדכי הכהן שווארץ (הר"מ לפנים

ומצא מנו"כ בקברות „הר יהודה“.
מהגר"י זצ"ל באו חידושים
ופלפולים שונים בהמאסף „יגדיל
תורה“ שהו"ל הגרמ"ב טומשוב
ותשובה אליו באה בספר „המאור“
להגר"מ פרייל זצ"ל.

שטיינבערג, הרב ר' גדליהו אריה
בה"ר **שמואל יצחק**, הרב הג'
והמטיף הנעלה, נולד בחוויידן (גליל
קובנה) למשפחה כבודה שתתיחס
להג"ר ליב חסיד זצ"ל מקעלס, והוריו
התמימים והעניים מסרו נפשם
להחזיק ולתמוך בידי בנם האהוב
בכדי שילמוד תורה, ובעודנו נער בא
לצקת מים ע"י הגאונים מוהרי"ל
בלוך ומו"ה חיים חריף, מהם בא
לישיבת סלובודקה, וכשרונותיו
המצוינים עמדו לו לעשות חיל רב
בגפ"ת ויסמכוהו הגאונים מוהרמ"מ
עפשטיין ומוהרי"א שער. תפר"ה
בא לאמריקה ויהי לרב בבהכ"נ „רבי
ישראל סאלאנטער בנויארק. ויכהן
שמה כחמש שנים וכשנת תר"ץ
נתקבל לרב ודרשן ומנהל ישיבת
„ראשון לציון“ במזרח פלטבוש ושם
ינהל עדתו החרדית הכבודה בתורה
ודעת ואהבת חסד וצדקה, והוא אהוב
וחביב בישרתו ומעשיו הנאים. יהי
כזית הודו ומברכת ציון יבורך (אביו
ז"ל נפטר ביום כ"ט לחדש כסלו,
ואמו מ' בת שבע נ"ע נפטרה כ"ז
כסלו, תרצ"ו).

ועל טוב יזכרו שמות העסקנים
והעושים והמעשים לטובת בית
אולפנא זה, והם: היקר באדם וחובב
תורה הנכבד, המצוין במדות, מו"ה
חיים נ"י ליבערמאן, הנשיא הנכבד
מו"ה שמשון לאזאר, הנכבד מו"ה

התרצ"ו) „ראובן כריינין בקץ ימיו“
(ניו יארק, ש"ת) ובכ"י „תלמוד
מפורש“ על מסכתות שונות.

שולאוויץ, הר"ר יהודה ליב בה"ר
מרדכי. החכם המופלא משקלוב בעל
אוצר השמות קונקורדנציה לכל
שמות העצמים הפרטים אשר
בתנ"כ, הנדפס בוילנה (תרל"ח)
בהסכמת הגאונים המלבי"ם מוהרי"ל
דיסקין ומוהר"ח בהגנצי"ב ברלין,
והגר"ח ברלין העיר בו מהערותיו.

שור, הר"ר מרדכי ירוחם בה"ר
חיים יצחק, מנכבדי ברוקלין ועסקן
צבורי נעלה. נולד בדוברובנה (גליל
מוהליב) ויבא לאמריקה בעלומיו.
וישלח ידו במסחר וישתתף במפעלי
צדקה וחסד, ויהי מראשוני המיסדים
של ביהכ"נ במזרח נויארק „בני
יצחק נוסח האר"י“ שנבחר
לנשיאו וישא משרתו זו רבות
בשנים, ונפטר בט"ס טוב בדר"ה
השון תרצ"ז, (וע"ט יזכרו גם אחיו
הנכבדים מו"ה הלל ז"ל, ולחבדל"ח
מנהם מענדל ור' יעקב מאיר הי"ו,
אשר עזרו לבניו ביהכ"נ ההוא).

שטיין, הרב ר' יעקב יוסף בה"ר
משה מאיר. הרב הגאון השנון
ומפולפל, יליד העירה פיעסק בגליל
סלונים וקבל תורה בישיבות אשר
בליטא ויצטין בהריפות שכלו. בא
לאמריקה באמצע שנותיו, ויהי
מראש לעובד כבית חרושת כנדים,
וכצאת טיבו בין הלומדים נתקבל
לר"מ בישיבת „רבי חיים ברלין“
המפוארה בברונזביל. בה כהן כעשר
שנים. ונ"נ פתאום י"ט מנ"א, תר"ץ,
בבן ז'ס, ויספידוהו גדולי הרבנים

עתו וזמנו לעבודת כולל החב"ד הנוסד ע"י גאוני האדמורי"ם מליבאוויץ ויפעול לטובתו באמריקה, וכשנתפרסמו אח"כ לטוב הישיבות „תומכי תמימים", הרבה לעשות גם לחזוקתן ותמיכתן בארצנו. והוא מצוין במדות חכמים צנוע ומעלי טובא וענותן. ה' יאריך ימיו!

הרה"ח מוהר"ד הי"ו סדר את הספר „חכמי ישראל בעש"ט (גויארק, תרפ"ד). בו באו גם מכתבים שונים שכתב אליו הגה"צ מוהר"י שליט"א, האדמו"ר מליובאוויץ, ויעזור בסדור תולדות רמ"א קרעמער, שי"ל בגויארק, ביהודית.

שכטר, הרב ר' חיים כהר"ר פנחס, הרב הגאון המופלא, מפורסם לתהלה, מו"צ ביאנוב (אוסטריה), מגדולי תלמידי הגאון ר' נחום זצ"ל מרגליות. היה לפניו שו"ב מומחה בעיר מהילניצע, והקדיש רוב ימיו לחבור ספריו על תנ"ך, ש"ס ושו"ת. בשנת תרצ"ד הו"ל ספרו „שונה הלכות" אשר יכיל יותר משלש מאות הלכות מח"א מיו"ד, בקצרה, מועט המחזיק מרובה.

שמחוני הרב ר' יעקב נפתלי הערין כהר"ר שמואל. הרב הגדול בתורה ובחכמה כליל המדעים ומופלא במדות, מטובי חכמי דורנו. נולד בסלוצק, גליל מינסק, כ"ב טבת, תרמ"ד, ויקבל רבי תורתו מאביו הגאון והחכם המפורסם שהיה מגדולי יוהסין וכשמלא כרסו בתורת ישראל בא ללמוד בבתי המדרש לחכמת העמים ונכתר בתואר „חכם לתורת הפלוסופיא", ולא האריך ימים

נחום הכהן סעקאלער, נשיא משנה, המופלג היקר והנכבד ר' יצחק יוסף טשארני והנכבד ר' אברהם ברוך גרין, גבאים, והמופלג היקר מו"ה אברהם נאראוויץ, והמופלג השלם והסופר המשכיל מו"ה יעקב מרדכי נ"י טעפליצקי, הרבי לחכמה משניות וש"ס, לפני שמש ינון משם!).

שטיינהארט, הרב ר' אריה ליב בה"ר מרדכי. הרב הגדול מחכמי ירושלים ת"ו, מילידי בראדשין (גליציה) ומגזע גדולי יוהסין. שלח רוב ימיו את ידו במסחר בקאליש שבארץ מולדתו ויעש עושר ונכסים ומחמת מציקים עלה עיה"ק. חבר ספר „כור זהב" לבאר פירושו של הרמב"ן על התורה ונדפס בירושלים בשנת תרצ"ו.

שטערין הר"ר מרדכי כהר"ר ר' אברהם. רב גדול ומופלא בתורה ויראה מנאוועזאמקי (כטשהוסלובקי) קבל תורה מאביו הגאון הי"ו ומהגאונים ר' יהושע בוקסבוים ור' עקיבא סופר שליט"א, ונסמך מגדולי ארצו. ואחרי נשאו לאשה את בת הגאון ר' שאול בראך, האב"ד דקאשוי נחלה ונקטף בקצר שנים, כבן כ"ה, ד' כסלו, תרצ"ה. ונשארו ממנו כ"י הרבה בהלכה ואגדה, ככתוב בס' „מליצי אש" (כסלו-טבת) לאביו הג' הי"ו.

שיפריין הר"ר דוד כה"ר אליעזר, הרה"ח המופלא ביראה חכם וסופר, יליד העיר זעמכין, בגליל מינסק, שנתגדל ונתהנך בתורה ומצוה מאביו בישיבה שבבאריסאב וירא ברכה מרובה בלימודי החב"ד. כשבא לאמריקה בעלומיו, מסר נפשו

בשנת תרפ"ז בא לאמריקה בשליחות ישיבת „מיר" הגדולה ויעבור בערים רבות באה"ב וישא מדברותיו לטובת הישיבה ולהזקקה של תורה בכלל, ויעש לו שם בין טובי הרבנים והמטיפים ונבחר לרב ור"מ ומנהל בישיבת „תורת חיים" במזרח ניוארק, מקום שם ישא משרתו הכבודה זה כיו"ב שנה, עושה ומעשה, ומצוין במעלות החכמים. הרב הג' מוהר"י הי"ו, הוא מוסמך מהגר"י יוסלוביץ האב"ר דסובלק ועוד, וחבר נכבד לאגודה"ר החרדים באה"ב ולועד הפועל של המזרחי שם. (והוא אחיהם של הרב הג"ר אהרן נ"י הרב דמאסט, והרה"ג מו"ה שמואל בברוקלין).

שמעלער, הרב ר' בנימין בהר"ר ישראל. הרב הג' המפורסם ומופלא בתורה וחכמה, מגדולי ישראל בפולין. נולד כבראדשין אצל סטאניסלוב, בער"ח כסלו, תרכ"א, ויסתופף בצל תורת א"ז הרב הגאון הצדיק מוה"ר פייבל הלוי זצ"ל (בעל גדולי הקדש ומקדש - מעט ועוד), שהיה הרב דעיר מולדתו. מגעוריו עד היותו כבן ח"י ויהי מלא וגדוש בתלמוד ומפרשיו וספרי גדולי רבותינו הראשונים, אז נשא לו אשה ויהי לסוחר שעם מסחרו הקדיש רבי עתותיו לתורה ולתעודה, והו"ל הספרים „מאורות נתן", „פרדס המלך" וס' „לקוטי אמרים" עם הקדמותיו והגהותיו. וזה מקרוב יצאו לאור ג' חלקי ספרו רגדול „אחבת יהונתן", באורים והערות על תרגום יב"ע עה"ת, על ט' בראשית, שבוט ויקרא, אשר עשו לו שם גדול בין חכמי הדור, ובהקדמתו נאמר כי

ונ"נ בשנת תרפ"ז, בשנת המ"ג לחייו. ויתאבלו עליו רבים מגדולי עמנו. והגאון הג' הצדיק והחכם מוה"ר יוסף זצ"ל פיימער קרא עליו במליצת רבותינו: „יגע רבי יעקב נפתלי הערץ בתורה וחכמת ישראל בארבעים ושנים שנה מה שאין תלמיד ותיק יכול ללמוד למאה שנה (ירושלמי ברכות פ"ב).

מהרה"ג כביר החכמה רינ"ה ז"ל נדפס בשנת תרפ"ג ע"י הוצאת „מוריה" הח' הא' מספרו הגדול „דברי ימי ישראל" (ברלין), ובשנת תרפ"ט נדפס בתל-אביב ע"י הוצאת „דביר" הח' הב' מספרו זה.

שמידמאן, הרב ר' יצחק בה"ר מיכאל. הרב הג' המטיף המפואר, נולד בפרוהוסט בקרבת פינסק, בשנת תרנ"ג, ואביו המוקיר תורה ואמו הצנועה מ' איטא תחי', הנכוהו מילדותו בתורה, וישמע לקח מראש מהרבנים הג' מו"ה דובער ואחיו מו"ה צבי חורגין ומו"ה ישכר ברקובסקי, האב"ד בעירו, ואח"כ הסתופף בישיבות סלונים גובורדוק ומיר, ויעש חיל בגפ"ת. וכבואו ללמוד בעיר בילה ואח"כ בסוקולוב והוא עדנו צעיר לימים, יסד חברת „תפארת בחורים" ויהי לרבם ומורם. והגיד שעור בישיבת האדמו"ר מסוקולוב. וכשנשא לו אשה בת המופלג ר' שמאי יהודה יכלן הי"ו מסמיאטיץ, מ' פינה תחי', בשבתו על שלחן הותנו, ויקדיש רבי עתותיו לתורה ולתעודה, ראה גם ליסד בעיר זו חברות שונות לתלמוד ולקח טוב, וישתדל הרבה ביסודה של אגדת הציונים המזרחיים שמה.

שעפעלאוו, ה"ר יעקב ליב בה"ר
חיים שמואל, עסקן צבורי וציוני
 נכבד בברונזוויל ונשיא בהכ"נ
 „נחלת ישראל". יליד משרניגוב,
 שבא לאמריקה בעלומיו והשתקע
 בברונזביל ויקח חלק במוסדות
 צבוריים שונים, וביחוד הרבה לעשות
 לטובת „קרן היסוד" והישוב באה"ק.
 וזה איזה שנים שנבחר לנשיא משנה
 ב„עדת ישראל" בקהלתו, והוא עושה
 ומעשה ישר וחביב ואהוב לבריות.
 מברכת עליון יבורך!

שפירא ה"ר דוד, עסקן צבורי
 ונדיב בברוקלין, מו"ל „דער טאָג",
 יליד כפר אצל סובלק שבא לאמריקה
 בשחרותו וישם למסחר פניו, וברבות
 הימים פתח בית הרשת גדול
 בברונזביל, וישתתף בהרבה מוסדות
 צדקה וביסודו של ה„מרכז העברי"
 בברוקלין. כשנת תרפ"ד היה למו"ל
 יחידי את „היום" היהודי שהשקיע
 בו מרצו והונו, ויעש לו שם בעבודתו
 הכללית לעזרת יהודה וישראל בארץ
 ובגולה. ונפטר פתאם בש"ק כדר"ה
 מרחשון, תש"א, בשנת הס"ט לחייו.
 ויספידו הרב החכם והמטיף המפואר
 מו"ה ישראל חיים הי"ו דר.
 לבנטהאל, רב המרכז ויספר בשבחו
 ומעלותיו. ומצא מנו"כ בקברת הר
 לבנון. תנצב"ה.

שפירא, הרב ר' יהודא מאיר בהרב
 ר' **יעקב שמעון**, גאון אמיתי, חכם
 ורב מדעים כביר הפעלים, מגדולי
 הדור, נולד ביום ז' אדר שנת תרמ"ז
 בעיר שאטין (בוקובינה) ומאביבו
 התנכר ברוחב כשרונותיו ויקבל
 תורה מראש מהרה"ג מו"ה שלום
 מסעחיטשוב ואח"כ מא"ז הגאון

להרה"ג הר"ב שליט"א בכתובים
 הספרים: „בני ימיני", „אב לבנים",
 „בית ישראל", „צוהר הזוהר" ועוד.
 יאריך ה' ימי הרב המאוה"ג הצדיק
 הי"ו להפיץ תורתו וחבמתו
 לדירשיהו.

ש"ס, הרב ר' ישעיהו שמשון בה"ר
משה אליהו. רב גדול ודרשן מופלא,
 מגדולי יוחסין ומצאצאיהם של
 הגאונים ר' חיים ור' שלמה זלמן
 מסערהיי (עי' בס' קריה נאמנה
 להרה"ג רש"י פין ז"ל), והקדוש ר'
 שמשון מאסטראפולי זצ"ל, ומילידי
 זוסלי ותלמידו של הגאון הנצי"ב.
 הרביץ תורה מאביב ימיו והיה מ"מ
 דבהמ"ד גחש"א בוילנא רבות
 בשנים ויעש שם בדרשותיו לחזק
 התורה והדת. ונ"נ י"ז אד"ר תרצ"ב
 כבן ס"ב. ואחרי מותו הופיעו ע"י
 אחיו, ה"ר אליעזר ליפמאן סיימאן
 (ש"ס) מנויארק, כ"ח מספריו בשם
 „ישועות שמשון", דרשות לפרשיות
 התורה וחיידושים והדרונים (ווילנא
 תרצ"ג-ו).

שעכטער, הרב ר' נחום שמרי
 בהרב ר' **מרדכי יהודא. רב וגאון**
 מופלא בתורה וחכמה אבד"ק הואש
 והגליל ברומניא, מנכדיו של הרב
 הצדיק המפורסם ר' מאיר
 מפרעמישליאן זצ"ל ומצאצאי מרן
 הגאון בעל הסמ"ע, ונדפס ממנו ס'
 „פרח שושן", באור על מס' אבות,
 המלא רוח חכמים ודעת נבונים,
 וקונטרס „ענית אמן", הספד על
 הרב הצדיק ר' אברהם מתתיהו
 האדמו"ר משטעפאנעשט. ובכ"י
 הגרנ"ש הי"ו חי' הלכות ואגדות
 ושו"ת בד"ה שו"ע.

גאון דורנו, באין זרע בירך, כיום ז' מרחשון שנת תרצ"ד ויספדוהו גדולי הדור.

נדפסו מהגאון האדיר מוהרי"מ זצ"ל: „אמרי דעת" בהלכות עמוקות בקדשים וטהרות ושו"ת, ושו"ת „אור המאיר" (פיעטרקוב תפר"ו) מלאי אור תורה ודעת נכונה, והסכמותיו באו לרוב על ספרי החכמים בזמננו.

הגוצ"ל הוא נצר מגזע גדולי הדורות, מצד אביו הוא מצאצאי הגאון הקדוש מוה"ר שמשון זצ"ל מאסטרופוליה, ומצד אמו מתייחס להגאונים הב"ח והט"ז והתבואות שור, ולפי קבלה במשפחתו, עולה יחוסה עד רבינו משה משפירא מבעלי התוס' זיע"א.

שפירא, הרב ר' מרדכי בהרב ר' שלמה דוב, הרה"ג המופלא מגזע יוחסין. נודע בשם „הרבי מקא-מינקא" בברוקלין. נולד י"ז שבט תרנ"ח בבערשיווקה (גליל קיוב) מקום שם שמש אביו בתור רב ומו"צ ויקבל מנו רבי תורתו. כבן עשרים נשא לאשה את בת הרה"ג ר' שלום יוסף זצ"ל הרב בקראסנא. תרפ"ג בא לאמריקה ויתישב בברוקלין. והוא מצד אביו נכדו של הג"ר פנחס מקארעין זצ"ל בעל „מדרש פנחס" ו„ילקוט תורה", ומצד אמו נכדו של הג"ר שמואל קאמין המתיהם להרא"ש, והוא גיסו של ידידנו הרב הגאון ר' משה צבי שליט"א ראבי-נוביץ (עי' לעיל).

שפירא, הרב ר' משה שמואל כה"ר ישעיה. הרב הגאון וחכם והסופר

מו"ה שמואל יצחק זצ"ל שור (בעל שו"ת „מנחת שי") ויצא לו שם העלוי משאין" ובעודנו עול ימים הפליא לבב גדולי תורה וחכמיה בבקיותו הגדולה בש"ס וספוסקים וחריותו העמוקה, ויסמיכוהו הגאונים מוה"ר יצחק זצ"ל שמעל-קיש, האב"ד דלכוב, ומוה"ר שלום מרדכי הכהן זצ"ל האב"ד דברעזאן, ומוה"ר מאיר זצ"ל אריק מיאזלו-ביץ ויתנו מרב הילול לאוריתא ועוצם חכמתו, ויבחרהו אחד העשירים והובכי תורה מטארנופול, ה"ר יעקב בראטמאן, להתן בעד בתו, ובזמן מועט אחרי נשואיו, נתקבל לאב"ד דגלינא (גליציה) אחרי שכבר נתפרסם לגאון וכביר המדע, ומיד ראה הגאון הצעיר ליסד בעירו ישיבה ולהפיץ תורה בין בחורי המד דורשי דבר ה', זו הלכה ושמעתתא דרבנן. כי"ד שנה נשא משרתו בעיר זו, ותבחרהו קהלת סאניק לאב"ד ויכהן בכהונתו זאת איזו שנים, ממנה נבחר לאב"ד דפיעטרקוב ולא ארכו ימי שבתו על כסא הרבנות שמה, כי בצאת הגאון האמתי ואביר החכמים והצדיק המופלא מו"ה אליהו קליאצקי"ן זצ"ל מעיר העתיקה לובלין לעלות ארצה הקדש, נבחר הגרי"מ למלא מקומו במשרת האב"ד בקהלת ישראל המפורסמת הזאת, ובשכנתו בה מסר כחו ונפשו ליסודה של הישיבה הגדולה, „ישיבת חכמי לובלין" המצטינת בטיבה ואפיה, ולהחזיקה וקיומה עבר ארצות ומדינות שונות, גם ארצות הברית באמריקה, ויפעול רבות ונצורות לטובת מוסדו הקדוש ההוא, ולא האריך ימים, ונה נפשיה דרב האי

וועקסנא וקורשאן. אח"כ נתקבל לרב בפריראסלי (פ. סובלק), ויכהן בה כ"ב שנה. ובכואו לאמריקה היה לרב בבורה-פרק שבברוקלין, וזה כ"ט שנה שהוא עומד לשרת שמה בתור ומו"צ מפורסם לתהלה.

שקאפ, הרב ר' שמעון יהודה ב"ר יצחק שמואל הכהן, גאון גדול ומופלא בעומק העיון, נולד בעירה טורעץ (גליל נובארודוק), בשנת תר"כ, ויקבל תורה מראש, מהג"ר חיים ליב זצ"ל הר"מ במיר, ואח"כ בא לישיבת ולוזין ויצק מים ע"י הגנצ"י"ב ומוהר"ה הלוי זצ"ל, ויתפרסם מנעוריו בשקידתו ורוחב דעתו, חריפות שכלו וזכרונו הנעלה ובקיאותו הרבה. בחיותו כבן כ"א נשא לאשה את בתו של הרב המופלא בתורה ויראה נדיב ושוע, מו"ה משה מרדכי זצ"ל אידעלעוויין מסמארגון, ויוסף שקוד בש"ס ופוסקים ויעש לו שם אחד הגדולים בליטא. בשנת תרמ"ד נתקבל לאחד הרמ"ם אשר בישיבת טעלז, וכשמונה עשרה שנה הרבין תורתו שמה ויצא שמעו בחידושי הנפלאים ובעמקות הישרה. בשנת תרס"ג

נקרא לכהן בכהונת אב"ד ור"מ בעיר מאלטש (גליל הורדנה) במקום הגה"ג הצדיק מו"ה זלמן סנדר הכהן זצ"ל. ואחרי שרתו שמה בקדש כארבע שנים, נבחר לאב"ד דבריינסק וגם שמה נהג ישיבתו הרמה להפיץ תורתו הרחבה כשלש עשרה שנה עד שנת פר"ת, אז עפ"י מועצת גדולי ליטא ופרנסיה, בא לשכון כבוד בעיר גבורים הוראדנה, ובחירי צעירנו מבקשי דבר ה' זו חלכה ברורה, נהרו אחריו מקרוב

המובהק וצדיק בדרכיו. נולד בוולוז'ין, תר"מ, ויקבל תורה מגאוני הרמ"ם בישיבה הגדולה בעיר מולדתו ושקידתו וכשרונותיו עמדו לו לרכוש לו בקיאות בתלמוד ופוסקים בעודנו עול ימים. ואחרי נשאו לאשה את בת הרב הגאון ר' אברהם ז"ק זצ"ל, הרב דמאלשאד (גליל קובנה), היה בה למו"צ. תרפ"ד בא לאמריקה, ובשנת תרפ"ז נבחר למנהל ור"מ דישיבת "רבי חיים ברלין" המפוארה בברוקלין. וזה כ"ג שנה שהרב הגאון מוהר"מ שליט"א עומד על משמרתו הגדולה להפיץ תורה ולומד לקח טוב לצעירי עמנו. והוא אהוב וחביב ליודעיו ומכיריו בגלל מדותיו התרומיות, ענותן וצנוע. יברך ה' חילו לאורייתא ויהי כזית הודו!

מאמרים שונים באו מהגר"מ הי"ו בדפוס, וביחוד בקבץ „המסלה" הי"ל ע"י ידידנו הגאון החכם וצדיק מו"ה ניסן שליט"א טעלושקין. ונדפס ספרו הנכבד „תולדות רבנו חיים מוואלוז'ין" בשנת תרס"ט, שזכהו לשם ולתהלה. ובכ"י ח"ת ומאמרים שונים הרבה.

שפירא, הרב ר' שלום משה ב"ר ישראל. הרב הגאון המופלא, מגדולי ההוראה בברוקלין, יליד העיר זוסלי, בגליל ווילנה. קבל תורה בישיבות מאלץ, סלובודקה וולוז'ין ומהג"ר מאיר שמחה הכהן זצ"ל בדווינסק, ויצטיין בבקיאותו בתלמוד ופוסקים, ויסמכוהו הגאונים מוהרי"מ"ה בעל ערוך השלחן והג"ר רפאל זצ"ל מולוז'ין, להורות ולדון ויפליאוהו בתור מורה צדק מומחה ומובהק. אחרי התנתו הגיד שעוריו בישיבות

שתרגו, הרב ר' משה, ס"ט, גאון מופלא בהוראה וצדיק מפורסם, ראש הרבנים בתונים, באפריקה, בדורנו. השיב תשובות למאות אל רבני ארצו, ומחן נדפסו בחייו שמ"ה תשובות בשם „ישיב משה“, בשנת תרפ"ב, ואחרי שנתבקש בישיבה של מעלה הו"ל בנו הרה"ג החכם הכולל מוה"ר שלמה הי"ו, ח"ב, כולל רמ"ה תשובות (גרכה, תרצ"ב), ערוכות בקוצר מלין במשנתם של חכמים, מועט המהזיק את המרובה.

— ת —

תאומה, הרב ר' יחיאל מיכל, הרב הגאון מרבני המזרחים בנויארק, ששמש ככהונת רב באירופא ואמריקה יותר מארבעים שנה, ובר"ח תמוז ש"ו עלה לזקנתו ארצה הקדש.

תאומים, הרב ר' צבי הירש, הגאון הצדיק המפורסם ושאר רוח לו בהכמה האב"ד דוולאדווי בימי הגאונים מוה"ר יעקב געזונדהייט ור' יהושע אייוק מקאלוואריא, ור' יצחק אלהנן בנאווארודוק. ובאו אליו תשובות שונות בס' „חשק שלמה“ להגאון הגדול בדורו מו"ר משה שלמה אבד"ק פאָרצווי, שנדפס ע"י נכדו הרב הגאון הצדיק מוה"ר מאיר תנחום יעקב, האב"ד דראשעש (ווארשא, תרח"ס).

תאומים - פרענקעל, הרב ר' שמואל עזריאל, בהרב ר' פנחס. הרב הגאון האב"ד דוויצלשקא בגליציה, והוא מנכדי הגאון מו"ר ברוך פרענקעל תאומים בעל „ברוך טעם“.

ומרחוק גם שמה לשמוע שעוריו המופלאים. וככחו לפנים, גם לזקנתו וזראה גבורתו וחילו הרב לאורייתא לעשות אזנים לתורה ולתעודה, להפלות הישר והעמוק ולחבכם על לבות תלמידיו. ולא פסקה ישיבה ממנו יותר מיובל שנים, והעמיד תלמידים רבים ובהם גדולי ישראל. ונה נפשיה דרב האי גאון שבע ימים בהגיעו לגבורות, בשנת ת"ש, ויספדו לו בתפוצות יהודה. אבד קברניט התורה!

מהגאון הגדול מוהרשי"ש זצ"ל נדפס ספר „שערי ישר“, רב האיכות, הכולל חקרי הלכות בדיני הספקות, רזכא והזקה וכדיני עדות, בשני חלקים גדולים (ורשה, תפר"ה).

שרהזאן, הרב ר' אליהו בהרב ר' יצחק, רב וגאון מפורסם ודרשן גדול, יליד העיר מיכילשאק, והיה למ"מ בשצוצין לומזא וסובאלק, ואח"כ רב ומו"צ בפרען ובפייוער, ויהי נודע לשם בתורתו וצדקתו ובדרשותיו לעורר לתורה ומוסר, ויעל ירושלמה והיה למ"מ בבהכ"נ הגדול בעיה"ק עד ימיו האחרונים. ונ"נ ז"ך אייר, שנת תרל"ט כבן ע"ט. וחבר הספרים „עוגת אליהו“ על מס' אבות ו„חבת ירושלם“, ובנו הרה"ח הצדיק והנדיב מו"ה כתריאל צבי זצ"ל שרהזאן (עי' תולדותיו בספרנו „חכמי ישראל באמריקה“ אות ש'), הו"ל את ספרו „אגדת אליהו“, ביאור גדול על הגדה ש"פ (ניוארק תרס"ג), וכנראה מסוף הס' היה עמיתו ורעו של הרב הגאון הדרשן הגדול בדורו מו"ה זונדל זצ"ל, בעל „רנף רננים“ על פ' שירה.

בידי אנשי הדמים בפרעות אוקרינה, הי"ד. (והרב רמ"א זצ"ל היה אביו של הסופר הגדול והחכם המפורסם מו"ה מיכה יוסף ז"ל, נודע בשם דר. בארדיצעווסקי).

באשקאוויץ, הרב ר' יעקב צבי
בה"ר שלום משה. הרה"ג המופלא בתורה מילידי העיר שצוצין, גליל לומזה ומתלמידי הגנציי"ב ומהר"ח הלוי זצוקל"ה בוולוז'ין, היה מופלג ושנון, ויכהן בתור רב ומ"מ בבחמ"ד במושב זקנים בברונזביל, והאריך ימים יותר משמונים שנה, ונ"נ כ"ו כסלו, תש"א, ומצא מנו"כ בקרקע דבהכ"נ, "עדת ישורון". אחיו הוא המופלג, הנכבד מו"ה ישראל הלל הי"ו באשקעוויץ, שו"ב בברוקלין, נשיא בהמ"ד הספרדים בני פוילען שמה.

גוטבלאט, הרב ר' אברהם צבי
בה"ר פינחס אריה, הרב הג' הדרשן המופלא ומפורסם, נולד בשנת תרמ"ז בורשה. למד תורה מהגאונים מוה"ר ליבל חריף ור' יהושע יעקב הכהן זצ"ל. ויסמכיהו הג"ר נתנע הכהן אבד"ק קולכיעל ור' יחיאל משה סאגאלאוויץ האבד"ק מלאווה. ואחרי נשאו לאשה את הכבודה מ' דבורה רבקה בת החסיד ר' יחזקאל נתן ממלאווה, בא לאמריקה ונסמך עוד מהגרא"ה יפה והגרש"צ וויין, ויהי לרב ומטיף דבהמ"ד לאנשי סוכטשוב, בנוירק ומשם נתקבל לרב דק"ק ב"כני אברהם" בויליאמסבורג ואחרי שרתו שמה איזה שנים נבחר לרב לקהלת, "אגדת אחים בני יעקב" (מזרח נ. י.). בה נשא משרתו הכבודה עדי עלותו ארצה הקדש,

תומארקין, הרב ר' דן, הרה"ג המפורסם עושה ומעשה מרוגאטשוב גליל מוהליב, מגדולי תלמידי הגאון בעל "צמח צדק". ונשא משרת גבאי כוללי לחסידי חב"ד יותר משלשים שנה, והיה אחיו של הגאון הגדול מו"ה יוסף תומארקין, האב"ד דסוראז ואח"כ בקרעמענצוג.

תוספאה, הרב ר' יהושע אריה
ליב בהרב ר' שמואל אבגדור, הרה"ג המופלא מחכמי העיר פינסק, ונזכר חידושו בריש הספר "שאלות שמואל" למר אביו הגאון הגדול בדורו, בעל מנחת בכורים ומצפה שמואל על התוספתא.

תרשיש הרב ר' יהושע זעליק
בהר"ר ישעיה בינוש סג"ל. רב וגאון מגדולי ישראל בליטא ומושבו בקעלם. בעל ספר "עין תרשיש" הכולל חידושים בש"ס ורמב"ם וג"ח שו"ע או"ח אה"ע וחו"מ, הגדפם בקובנה בהסכמת הג"ר אברהם דובער שליט"א האב"ד. ובספרו מזכיר את בנו הרב ר' אברהם יעקב ז"ל ואת גיסו הרב ר' יוזל ז"ל ומביא מהם כמה חידושים, ועל שער הספר נדפס שהוא החלק הא'.

ואלה נוספו לשמות הראשונים

בארדיצעווסקי, הקדוש הרב ר' משה אהרן בהרב ר' צבי הירש.
הרב הג' הצדיק מו"צ בעירה דובאווא בגליל אומאן (פ' קיוב) ואביו הרה"ג מוהרצ"ה זצ"ל היה לרב ומו"צ בעיר טערניפקא, גליל פדוליא, מצאצאי הגאון מוה"ר שמואל שמעלקא זצ"ל מניקעלשבורג, נפל חלל בין חללי עירתו שנרצחו

ורצוי לכל בגלל מדותיו המצוינות, ונועם הליכותיו עם האנשים. ונחה נפשו מהורה כיום כ"ה לחדש אייר שנת ת"ש, כבן שבעים ושתים, ומצא מנוחתו כבוד בקברות „הר יהודה" בקרקע של ישיבת „רבי חיים ברלין", ובצואתו פקד לכל יספידוהו.

הררי"ד זצ"ל השאיר אחריו שלשה בנים יקרים ונכבדים והם: מוה"ר יהודה נ"י, מו"ה אהרן נ"י, ומו"ה פסח נ"י, וחמש בנות נכבדות והן: מ' פרומה, אשת היקר מו"ה משה ליס, מ' רבקה, אלמנת היקר מו"ה מאיר בויקעס ז"ל, מ' ראשע, אשת היקר מו"ה אליעזר תורוויץ, מ' אסתר אשת היקר מו"ה יהושע בוימעל, ומ' פעשע אשת היקר מו"ה אברהם יעקב נ"י פישער כברנזביל.

פרידמאן, הר"ר שניאור זלמן חיים בהרב ר' שלמה צבי. הרה"ח הצדיק ומופלא בתורה, דודי זצ"ל, אחי אמי מורתי הצנועה והמשכלת ביראה נ"ע. נתגדל ונתחנך מילדותו בתורה ויראה מהורה מאביו, מר א"ז, הרב הגדול החסיד זצ"ל מגדולי החב"ד ומטובי תלמידי הגאון החסיד בעל „צמח צדק" זצוקלה"ה, (עי' תולדותיו בספרנו דורה"א ספר א'). והיה כליל המדות ופאר השלמים, ענותן וצנוע. ויג"ב בעיר מגורו וואלינצא (גליל וויטבסק) בט' אדר, תרע"ד, ומצא מנו"כ בעיר הסמוכה דיסנא (גליל ווילנה), בהיותו כבן ס"ב. לזכר עולם יהיה צדיק!

פריעדלענדער, הקדוש הר"ר ישראל בה"ר פנחס, מחכמי ישראל באמריקה ומגדולי המורים בבית

שעשה בה איזה שנים ובשובו היה לרב בבהמ"ד דמושב זקנים כברונזוויל. ונ"נ כבן ס"ג, כ"ה אדר"ש, ש"ת, והספידוהו הרב הגאון החכם מוהרה"צ דאכוביץ, ומחותנו הרה"ג ר' יוסף פרידמאן וכן משפחתו האדמו"ר ממאזיץ שליט"א. ומצא מנו"כ לפי שעה בקברות „הר יהודה" בברוקלין.

הרה"ג מוהרא"צ נ"ע השאיר אחריו בכ"י דרשות רבות על פרשיות התורה, לחגים ומועדים ולעיתים שונות, הנמצאות תח"י בתו המשכלת הכבודה מ' רחל תחיה, אשת הש"ץ הנכבד ר' שמואל קבצקי נ"י. ומבניו הם, הרה"ח הנעלה מו"ה משה נ"י, רועה לעדת „בית-עם" במערב פילדלפיה, והחכם השלם מו"ה פינחס נ"י, מטובי תלמידי ישיבת רי"א בנויארק. ובנותיו, מלבד הנזכרת לעיל, הן, הכבודות מ' ריציל פינקל, מ' שרה גרינבלט, מ' לאה פרידמן ומ' מלכה בלומינג.

פרומקעס, הר"ר יוסף דוב בהרב ר' פסח, החכם המופלא בתורתו ויראתו, צדיק ועניו, מילידי נעשוויז, שקבל תורה מילדותו מאביו הרה"ג, הרב ומ"מ בבהמ"ד דו"ץ, ואח"כ בא להסתופף בישיבת ולוזין ויעש היל רב בתלמוד וגפ"ת וחכמת עמנו העתיקה. התעסק רוב ימיו במסחור ויהי נודע באמונתו ותום דרכיו. לזקנתו — אחרי מלחמת העולם — בא לאמריקה ויתגורר כברונזביל, ובני קהלת מולדתו, נעשוויז, שבה, שמוהו עליהם לרכס ומורס, וישא משרתו זו רבות בשנים, ויהי אהוב

שמדרש לרבנים בנויארק. נולד למשפחת יוחסין בעיר „קאוולע (פ' וואלין) ברוסיה, בשנת תרל"ו, ויתחנך בדרך התורה והמצוה מילדותו. ויקבל לקחו בתלמוד מהרב הגדול מו"ה ישראל הכהן ליפסקי, בעירו, ועם זה התעסק גם בלימודי חול ויתודע בהתמדתו וכשרונותיו, וכשרכש לו ידיעה רחבה בגפ"ת וספרתנו העתיקה שם פניו ברלינה ויקבל תורה מהגאונים מו"ה עזריאל זצ"ל הילעסהיימער ומו"ה דוד זצ"ל הופמאן. משם בא לבי"מ החכמה בשטראסבורג שהכתירהו בתואר „חכם לפלוסופיה“. בשנת תרס"ג נבחר מהרה"ג מוהרש"ז שכעטער ז"ל לאחד המורים הראשיים בבית מדרשו וישא משרתו הכבודה זו כשבע עשרה שנה, והעמיד תלמידים חכמים ומשבילים אשר כבדוהו ויאהבוהו בגלל נועם מדותיו וענותו

שכרע כאח התהלך אתם. בשנת תר"ף שולח במלאכות נדיבי אחינו באמריקה לרוסיה לבוא לעזרת אחינו נגועי מלחמת העולם שמה. ובעברו דרך אוקרינה העקובה מדם קדושי ישראל מאז, נפל חלל בידי מרצחים, הוא וכן לויתו הרה"ח מו"ה ברנרד קאנטאר ז"ל, ביום כ' תמוז. ומצאו מנוחתם בעיר יארמאלינעץ (גליל פדוליה) הי"ד. והספידו רבו הרה"ג מוהרי"ה ליפסקי בספרו „עזרת ישראל" ויספר בשבחו ותולדותיו.

החכם המפואר מוהרי"פ ז"ל היה גם עסקן צבורי וציוני, והעתיק לאנגלית את ספרי על „פרשת דרכים" של החכם מו"ה אשר ז"ל גינצבורג (אחד העם) וספר „תולדות היהודים" להחכם מו"ה שמעון דובנאו הי"ג.

ואלה יעמדו על הברכה

לחיים ולשלום יזכרו ויפקדו שמות נדיבי עמנו התומכים בימיני,
מחזיקי התורה ופליטי בית סופרינו, והמקבלים את ספרי בכבוד חכמים.
זמברך את עמו ישראל, יברכם עם כל עושי צדקה וטוב, ממעון ברכת
זשלום והחיים הארוכים!
ופותחין בכבוד האכסניות של תורה וצדקה, והמה בתי הכנסיות
והמדרשים:

עץ חיים מחזיקי הרב	צמח צדק נוסח האר"י
אוהב שלום	ישיבת הג"ר חיים ברלין
אנשי צדק	ישיבת הג"ר יצחק יעקב ריינעם
חובבי תורה	חברה תורה אנשי ראדישקוביץ
ת"ת תפארת ישראל	ת"ת אור חדש
תפארת יהודה ספרד	גמילת חסדים עסטרייך
ישיבת ראשון לציון	חברה תורה אנשי חסד
ת"ת מזרח נויארק	רבי מאיר פרעמישליאנער
אחים ורעים	אנשי אזאריץ
עדת ישרון	עדת ישראל דברונזוויל
עין יעקב	אנשי סטעפין
אנשי ליבאוויץ	אנשי זעמבין
בני יצחק נוסח האר"י	אנשי פערזאסלוב
אהבת אחים במזרח נויארק	כנסת ישראל בני יעקב
חברה תהלים כתר ישראל	אנשי פינסק
עזרת אחים	בני יהודה
בית אל	בקור חולים בית יהודה
קשר אחים	בית רחל נאלדמאן
חברה קיעווער האַמליר	שבת אחים
בית אהרן סטאלינער	בית שלום מחזיקי הרב
בית יצחק	כל ישראל
תפארת יהודה ספרד	בני וואלקאוויסק
חברה תהלים אשכנז	ככב ישראל
שערי תפלה	אנשי באברויסק
שומרי אמונה	כל ישראל
נחלת ישראל	אנשי טוראָוו
בני יעקב	קלויז הספרדים
אוהב שלום ווערעט	אנשי אסטראלענקא
חברה תהלים אהל משה	אנשי ליובעשאָוו

ואלה יעמדו על הברכה

קוברינערהארודעצער

בני ספרד דומאנט

אהבת ישראל גייטס

אהבת אחים במזרח פלאטבוש

חברה משניות

עטרת תפארת ישראל

הרב הגאון הצדיק מוה"ר מתתיהו יעקב הכהן לאקס

שארנו הרב הגאון הצדיק מוה"ר יעקב הלוי קופשטיין.

הגאון ר' צבי יחזקאל מיכעלסאן

הרב הגאון מו"ה צבי הירש פרידלינג

הרב הגאון מו"ה חיים טייטעלבוים

הרב הגאון מו"ה אברהם יצחק שוחאטאוויץ

הרב הגאון מו"ה שלמה יהודה ליב הלוי לעוויטאן

הרב הגאון מוה"ר אברהם רעזניק.

הרב הגאון מו"ה אברהם חיים נאה

הרב הגאון מו"ה אברהם שטערין

הרב הגאון מו"ה שלום יחזקאל רובין

הרב הגאון מו"ה יעקב ישראל בערגער

הרב הגאון מו"ה אברהם לעהרמאן

הרב הגאון מו"ה שמעון באראדקין

הרב הגאון מו"ה שלמה מיכאל נעכעס

הרב הג' מו"ה אברהם נחום הי"ו מאייעראוויץ

הרב הג' מוה"ר יהודה הוירשקאוויץ

הרב הגאון מוהר"א העפטערמאן

הרב הגדול והרופא הנודע מו"ה משה דר. ראבינסאן

החכם הנעלה והרופא הנודע מו"ה צבי נחום,

דר. ראבינאוויץ

בנו החכם היקר מו"ה חיים נ"י

המופלג העסקן מו"ה שמואל צבי גארדאן.

הנכבד ה"ר יעקב בראונשטיין.

הרה"ח מו"ה גדליהו גולדבערג.

המשכיל מו"ה יהודה כ"ץ

העסקן הנכבד מו"ה פנחס שלום שטערן.

היקר מו"ה חנוך העניך ריווקין.

הנכבד מו"ה ניסן פיאלקוב.

המשכיל היקר מו"ה אברהם יצחק יארמארק.

המופלג היקר מו"ה יצחק יוסף טשארני.

מחזיקי הדת

אנשי פעטריקוב

בית המדרש הגדול מזרח פלאטבוש

ישיבת הג"ר מאיר שמחה הכהן

אהבת אחים לוגאן

גמילות חסדים גרייטער נויראק

ואלה יעמדו על הברכה

המשכיל ה"ר בנימין שלמה גלאזבערג.
 הנכבד ר' חיים הויזער
 הנכבד ר' אלטער שלמה חיים ראזענהויז
 היקר מו"ה אליהו גולדמן.
 הגביר מו"ה זאב וואלף בענווער.
 היקר מו"ה נחמן נאוואק.
 הנכבד מו"ה משה גולדשטיין.
 הנכבד ר' חיים שמחה טאבאצניק.
 הנכבד ר' צבי שאוועלזאן
 הנכבד ר' נתן ברילער.
 הנכבד ר' ישראל שעפטל.
 הנכבד ר' יוסף האסקעל.
 הנכבד מו"ה נפתלי הערץ פאקס.
 הנכבד ר' מרדכי יעקב גאטליב.
 הנכבד ר' חיים קוננעץ.
 העסקן הנכבד ר' אברהם יצחק ראזין.
 הנכבד ר' מרדכי הלוי גערבער.
 הנכבד ר' שלמה צבי הלוי ליוואי.
 הרב החכם מוה"ה צבי הירש הענדלער.
 החכם מו"ה פנחס הכהן טורבערג.
 החכם מו"ה חיים יעקב יערענבערג.
 הרב ר' אלחנן דיווידסון
 החכם מו"ה ש. סלאנימסקי.
 המופלג והמשכיל מו"ה פייוויש קאהאנאווסקי
 המופלג הר"ר אברהם אליעזר היימאן.
 המופלג הר"ר אהרן דוד קלומאק.
 הרה"ח מו"ה מתתיהו לייזערוביץ.
 הרה"ח ר' יצחק קראסנער.
 המופלג ונדיב הר"ר יעקב יוסף מאגלעווסקי.
 הרה"ח ר' יוסף דוקטורוביץ.
 הרה"ח מו"ה חיים בלוק.
 המופלג מו"ה יצחק טאנענבוים.
 הנכבד ה"ר זאב וואלף הכהן קאהן.
 הנדיב מו"ה בינש הכהן קאהן.
 הגביר מו"ה יעקב רוטשטיין.
 הנכבד ה"ר שמואל צבי וויזער.
 הישיש הנכבד מו"ה מרדכי זוסיא בושלאוויץ.

ואלה יעמדו על הברכה

הנכבד ונדיב מו"ה דוד זיסק.
 הנכבד מו"ה דוד עזריאל טולמן.
 הנכבד מו"ה אברהם נחמזאן.
 הנכבד ר' ישראל הכהן
 הנכבד מו"ה אשר פיינבערג.
 המופלג מו"ה אפרים צבי קופערמאן.
 המופלג מו"ה נחמן הכהן פיין.
 הנכבד מו"ה אברהם הכהן אראנאוו.
 הנכבד מו"ה אריה ראטענבערג.
 הנכבד מו"ה מאיר ליב פערלוב.
 הנכבד ר' פינחס בר' ישעיהו לימיווארניק, פר.
 המופלג הנכבד מו"ה עקיבא אלטמאן.
 המופלג היקר מו"ה אברהם יהודה נעלבארט.
 הנכבד מו"ה דוד שערמאן.
 המשכיל מו"ה דוד ישעיה פריינד.
 המופלג מו"ה שמואל מניד.
 הנכבד מו"ה זאב וואלף הכהן דולינסקי.
 המופלג מו"ה חיים לערנער.
 הנכבד מו"ה חיים זלמן גראנער.
 הנכבד מו"ה מאיר שמאיעוויץ.
 המופלג המשכיל מו"ה חיים שלום פישער.
 הגביר מו"ה אייזיק לעווין.
 הנכבד ר' שלמה אהרן סינעל.
 הנכבד מו"ה ישראל גולדפארב.
 המופלג המשכיל מו"ה דוד כרמי.
 הגביר מו"ה יעקב פיינמאן.
 הגבירים מאנישעוויץ.
 הנכבד ר' ברוך סימאנאוו.
 הנכבד מו"ה צבי הירש ווישנאצקי.
 בנו מו"ה יואל עזריאל ווישנאצקי.
 חתנו מו"ה גרשון ב"ר יהודה ליב ווישנאצקי.
 הנכבד מו"ה יואל שלמה זיידמאן.
 הנכבד מו"ה נחום ב"ר מנשה הלוי באלאמוטה.
 הנכבד מו"ה יהודה ליב ב"ר משה גיטלין.
 המופלג ר' יצחק יעקב צוקערמאן.
 הנכבד ר' אליהו מעטה.
 היקר מו"ה עקיבא ראסס.

ואלה יעמדו על הברכה

הנכבד מו"ה משה גאלרפארב.
 הישיש הנכבד ר' אהרן ליב קורלאנד.
 הנכבד מו"ה ראובן קאהן.
 הנכבד ר' רפאל עסטעראוו.
 המופלג היקר מו"ה יוסף יצחק ראם.
 הנכבד מו"ה אברהם יצחק ב"ר משה דוד סעקרייס.
 היקר מו"ה חיים סמידט מנעשוויז.
 היקר מו"ה משה גערץ.
 המופלג המשכיל היקר מו"ה מיכאל שלמה סטרעסלער
 המשכיל היקר מו"ה מ. ב. פעדער.
 המשכיל היקר מו"ה אברהם צבי חיים קרעמער.
 הנכבד ר' עזריאל הלוי שלומסאן.
 הנכבד והיקר מו"ה יחזקאל קופערמאן.
 הנכבד ר' קלמן הכהן.
 הנכבד ר' אברהם יצחק שפירא.
 הנכבד ר' יהושע חיים וואלאך.
 היקר ונכבד ר' דוב דוד לעוו.
 הנכבד ר' שלמה בהרב ר' יהודה ליב מעלצער.
 הנכבד ר' עזריאל ב"ר צבי אליעזר הלוי.
 הנכבד ר' יהושע זעליג אפעלבוים.
 הרה"ח מו"ה זלמן זאב גערשטיין.
 היקר ותמים מו"ה זושיא הלוי לעווין
 הנכבד ר' ברוך שרגא גראטמאן
 הנכבד ה' סיני העסס
 המופלג הישיש מו"ה זיסקינד ליב בערעקסאהן
 המופלג ומשכיל מו"ה אהרן פוטאָראַנסקי
 הנכבד ר' ברוך קאָזלאָוו
 הנכבד ר' דוד ווערניק
 הנכבד ר' יחיאל מיכל פארגאנג
 המשכיל היקר מו"ה משה דוב שלומסקי
 הכבודה מ' סטיריל היה ב"ר גרשון דוד ארלין
 הספריה העממית הנוירקית
 הספריה של ביהמ"ד לרבנים בנויורק
 הספריה הקונגרסית הוואשינגטונית
 הספריה של המכללה העברית בירושלים עיה"ק
 הרה"ח מו"ה ליב ראוויטש, וגיסו הרה"ח מו"ה אברהם
 ליב קארעליץ

המופלג המשכיל מו"ה דוד יצחק קאלוביץ
 הנכבד ר' נח טענענבוים
 הרה"ח מו"ה בן-ציון הכהן וואלד
 הנכבד ר' אברהם שמחה סאפער
 הנכבד ר' פסח גאלדבערג
 הנכבד והיקר מו"ה נתן קאפעלאוו
 הרה"ח מו"ה חיים ליב ראוויץ
 היקר מו"ה משה אריה אייבראמסאן

לזכרון עולם

יהיה היקר והנכבד בעדתו, התורני וירא שמים, עושה צדקות, מו"ה גבריאל דוד אלמער כה"ר שרגא פייוול ז"ל, מעיר הארודישין, גליל נאווארדוק, שנפטר בשם טוב, כ"ה מרחשון, שנת תרצ"א בשנת הששים ושתים, ואשת בריתו הצנועה ובעלת מעשים טובים מ' גומא שאסיע חנה, בת מו"ה נפתלי ז"ל, מעיר לובין, שנפטרה ביום כ"א אדר שני ת"ש, כבת שבעים. ומצאו מנוחתם כבוד בקרקע לעדת לובין בקברות מאנטיפיורי בברוקלין (המה השאירו בנים יקרים מו"ה רפאל, מו"ה נפתלי, מו"ה ישראל, מו"ה אשר, העלם מו"ה חיים זלמן והעלם מו"ה שמנאל פייוול נ"י. ובנות נכבדות והן: מ' עטל אשת היקר המופלג והמשכיל שומר אמונים, מו"ה אהרן משה ב"ר חיים צבי הכהן נ"י דזשיינקובס, מ' חיה דבורה אשת היקר מו"ה שלמה הלוי מארגוליס, מ' פייע אשת היקר מו"ה דובער ב"ר י"יה הכהן נ"י שפערגעל, עושי צדקה וטוב).

לזכרון עולם

יהיה הישיש הנכבד, המופלג תחרד לדבר השם, מו"ה אליהו הלל, כה"ר יהודה נ"ע איצקאוויץ, מוויילקי, שנפטר כ"א כסלו, שנת תש"א. והספידו הנאון מו"ה משה ראזין שליט"א. ומצא מנוחתו כבוד בקברת מאנטיפיורי בקרקע חברת "עין יעקב" בברונזביל (בניו הם: מו"ה נחום יעקב נ"י בקובנה, והנכבד נשיא ביהכ"נ, "אנשי צדק" בברונזביל, מו"ה שמעון נ"י, ומו"ה חיים נ"י, ובנותיו הן: שרה מלכה אשת מו"ה אברהם מענדל נ"י פרידמאן, ומ' ליבא יהודית אשת מו"ה ב' בארינשטיין).

לזכרון עולם

יהיה היקר והנכבד וי"א מו"ה גבריאל במו"ה צבי ז"ל היימאן מסאקאלקע, שנפטר ביום כ"ז אדר תרמ"ז, ורעיתו הצנועה מ' חנה-בר ה"ר שמריהו ז"ל, שנפטרה ביום א' לר"ח תמוז (בנם הוא הרה"ח המופלג בתורה ויראה מו"ה אברהם אליעזר נ"י היימאן, הרבי לחברה משניות בהת"ת, "אור חדש" בברוקלין).

לזכרון נצח

תהיה האשה הצנועה מ' אסתר נ"ע, בת מו"ה מנחם מענדל ז"ל פיקלער נ"י מיאסי, אשת הישר באדם והתמים מוהר"ר אלעזר נ"י, שנפטרה כבת שבעים ביום כ"ו סיון שנת ת"ש, ומצאה מנו"כ בקברות "בית דוד", בקרקע של הת"ת, "תורה מציון" בברוקלין.

לזכר עולם

יהיה הישיש היקר מופלא במדות אוהב תורה ומדקדק במצות, מו"ה אפרים ז"ל במהו"ר צבי אריה ז"ל בערינשטיין, שנפטר ביום כ"א אלול, תר"ץ, ומצא מנו"כ בקרקע של ישיבת ר' חיים ברלין, בקברות "בית דוד" בברוקלין, (ובניו מו"ה צבי אריה ומו"ר חיים ז"ל ובתו מ' דאבה נ"ע). והוא אביהם של היקרים ונכבדים מו"ה נחמיה נ"י ומו"ה שלמה נ"י ומו"ה פייביל נ"י, בברוקלין.

מודעה גלויה לרבנים ומטיפים !

בעוד ירחים אחדים, אעלה — ברצות השם — על מכבש הדפוס את ספרי הדרושי הגדול „קולִי אקרא” שיכיל דרשות יבות מקוריות וחדשות, על כל פרשיות התורה, זמנים ומועדים, מים נוראים ולעתות מצוא, אשר נשאתי במקהלות קדש שונות בעיר מושבי בראנזוויל יצ״ו. חושב אני, שאין אני צריך להכריז הפרסם ולהודיע טיב נאומי ומשאי, הטפותי ודרשותי על מגוונם ואפנים; עשרת ספרי הדרושיים אשר זכיתי בעזרת השם, להדפיס בשכבר הימים, יצא מכעס ושמעם הטוב בין גדולי הרבנים, החכמים והמטיפים בדורנו, ודרשות וגאומים הרבה מהם, מיקרת ערכם וגדל חשיבותם, כבר נעתקו בספרי זולתי ובמאספים שונים. ואלה אשר יאבנו לרכשו ולהמנות על הגל חותמיו, מטובם להודיעני מראש על פי כתבתי הרשומה בזה, המצפה לישועה קרובה במהרה, במהרה בימינו, **בן-ציון כהר״ר משה זצ״ל אייזענשטאדט**

מודעה !

להדורשים את ספרי מקרוב ומרחוק, אתכבד להודיע, כי ספרי הראשונים, היינו ששת חלקי ספרי „דור רבניו וסופריו”, וכן ספרי „דורות האחרונים” החלק הראשון, וספרי הדרושיים „נאה דורש”, „דורש לשבח”, „דורש טוב”, „אור לפני הדורשין”, „אור חדש למטיפים”, „צדיק לברכה”, „לימין אביון”, אינם כבר בידי.

ואשר עודם נמצאים אתי במספר מועט, הם : „בלשוני מלה” (ארבעה ועשרים נאומים ודרושים קצרים יי״ג וזמנים שונים).

„קול בכי” (הספדים).

„דורות האחרונים” (ספר שני), שלשה חלקים.

מחיר כל אחד 1 דולר.

בן-ציון אייזענשטאדט

כתבתי היא :

RABBI B. EISENSTADT

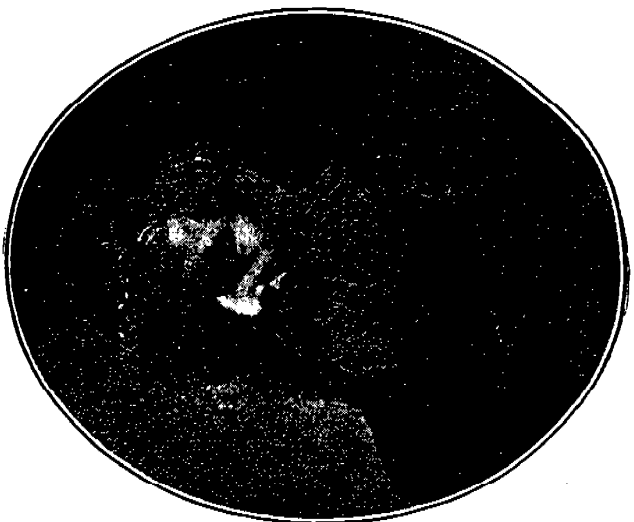
385 Amboy Street

Brooklyn, N. Y.

הרב ר' שלום אלחנן יפה.

הגאון ר' יעקב דוד וויאז'נסקי.

הרב ד"ר ב. הראזמאן.

הרב צבי הירש לאס.

הרב י"ז פריעדמאן.

הרב דר מ ווסרסלער

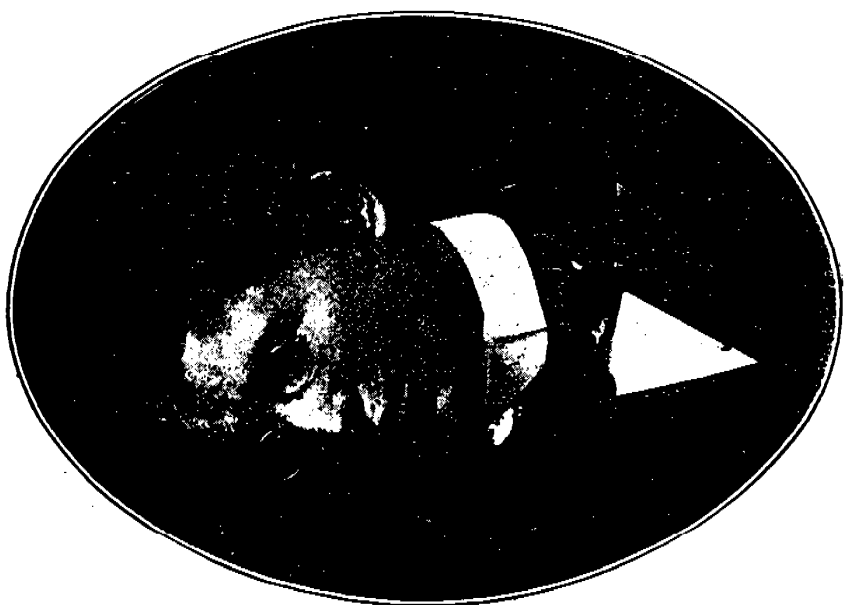
א. ז. רייזן.

ב. זאכטמן.

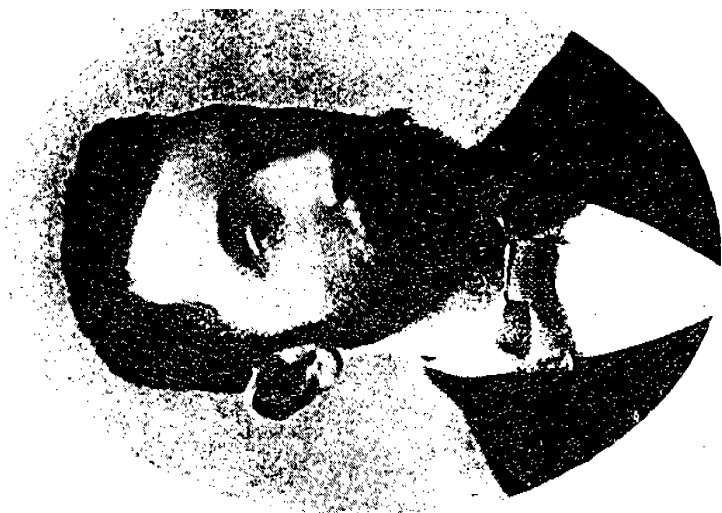

ג. ז. רייזן.

ה' יוסף אברהם

ה' יוסף אברהם

ה' יוסף אברהם

יחזקאל לעווים.

א. הארקאווי.

ד. מ. הערמאלין.

זעווין (תשר"ק).

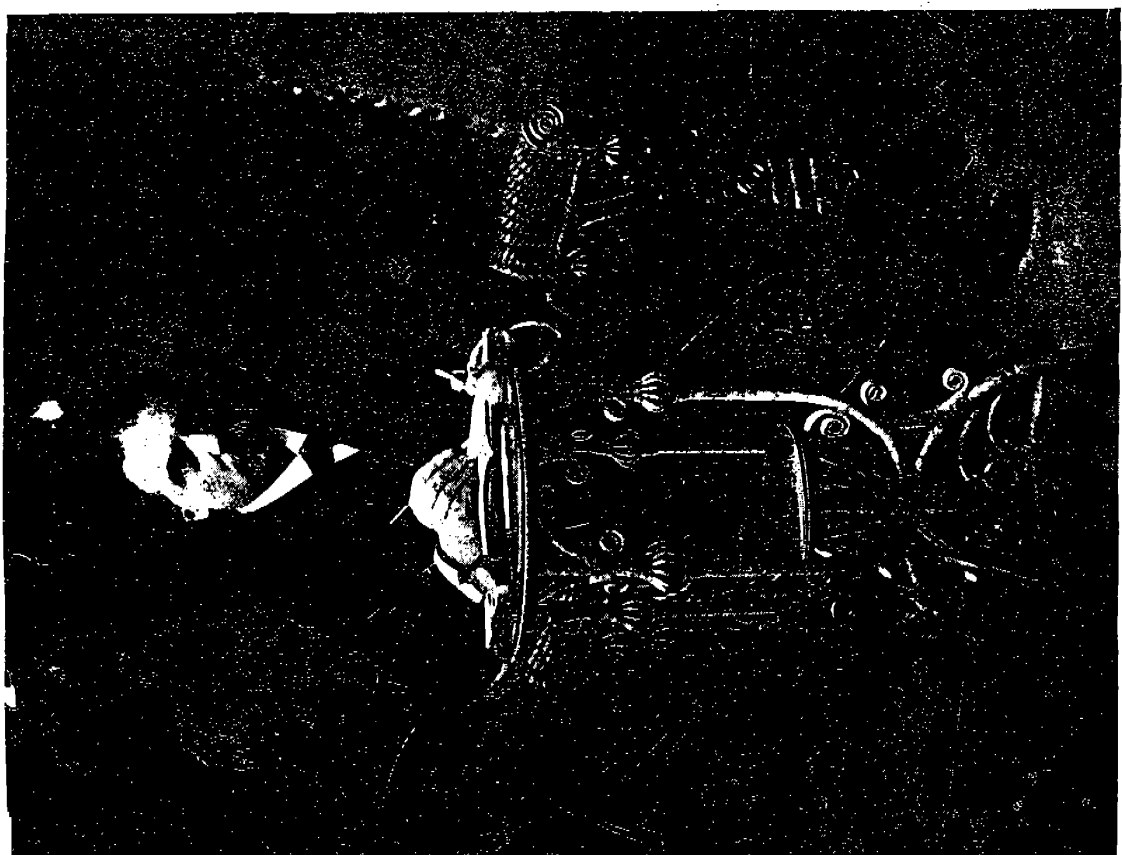
ת. מליץ (דר. מאריסאן).

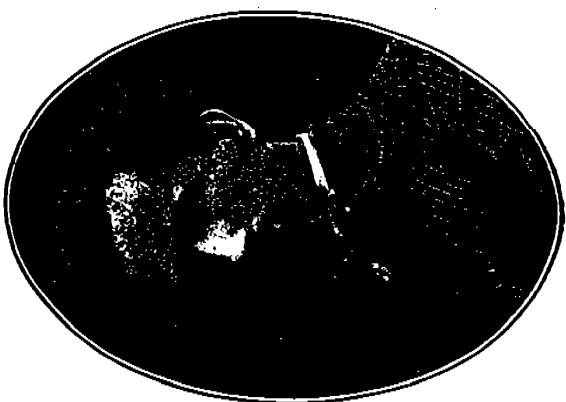

המנכ"ל
המנהל

המנכ"ל
המנהל (שמ"ר)

המנכ"ל
המנהל

מ. מ. דאנציג.

י. ל. מ. מ. מ.

א. מ. מ. מ. מ. מ.

פאלייא (בן אמת).

מ. בוקאנס (בן פרת).

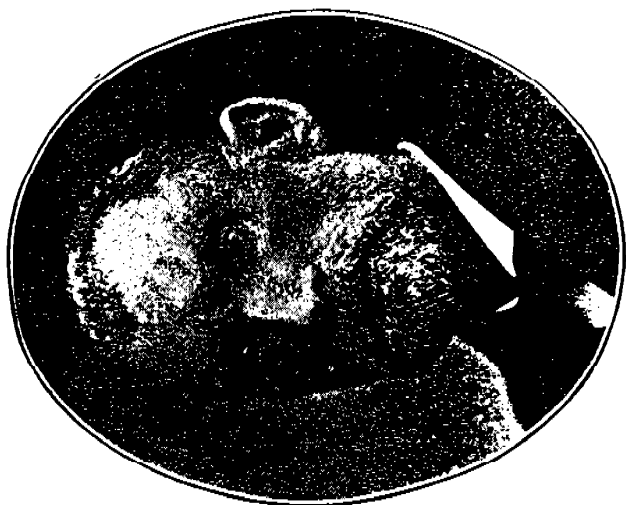
פראפ. ג. זעליקאוויץ (סמבטיון).

א. טאנענבוים.

צבי הירש בערענשטיין.

י. ה. אייזנשטיין.

א. ה. דובעוויץ.

ד.ר. א. זינער

ד.ר. א. האדון

ה. ראזענמאהל

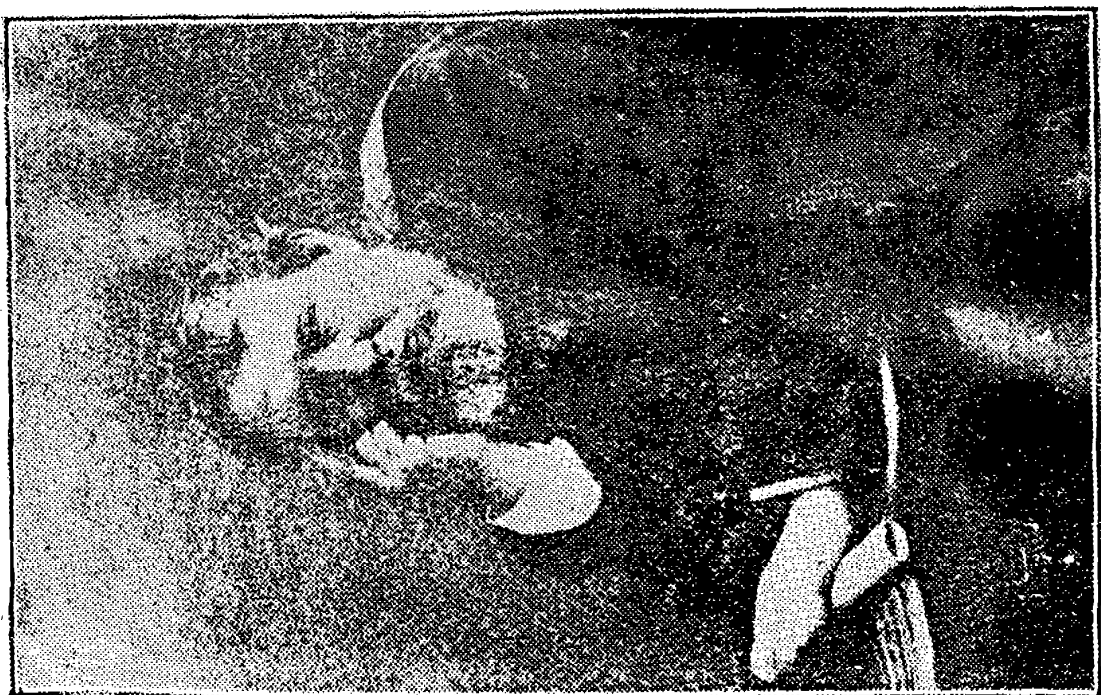

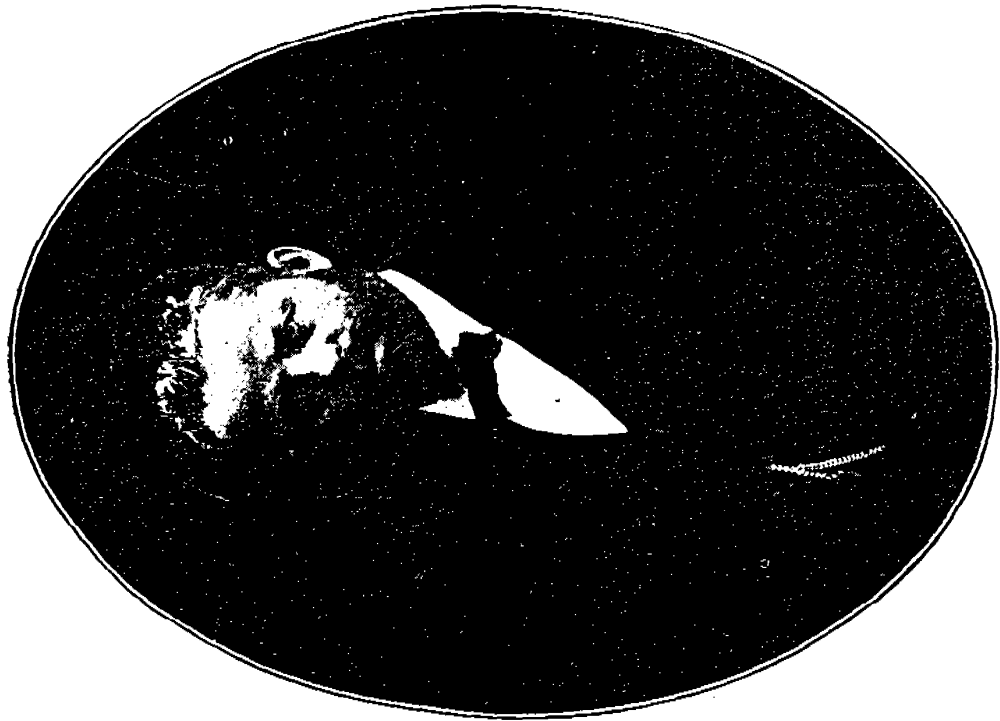
יוליאנוס א' כ'

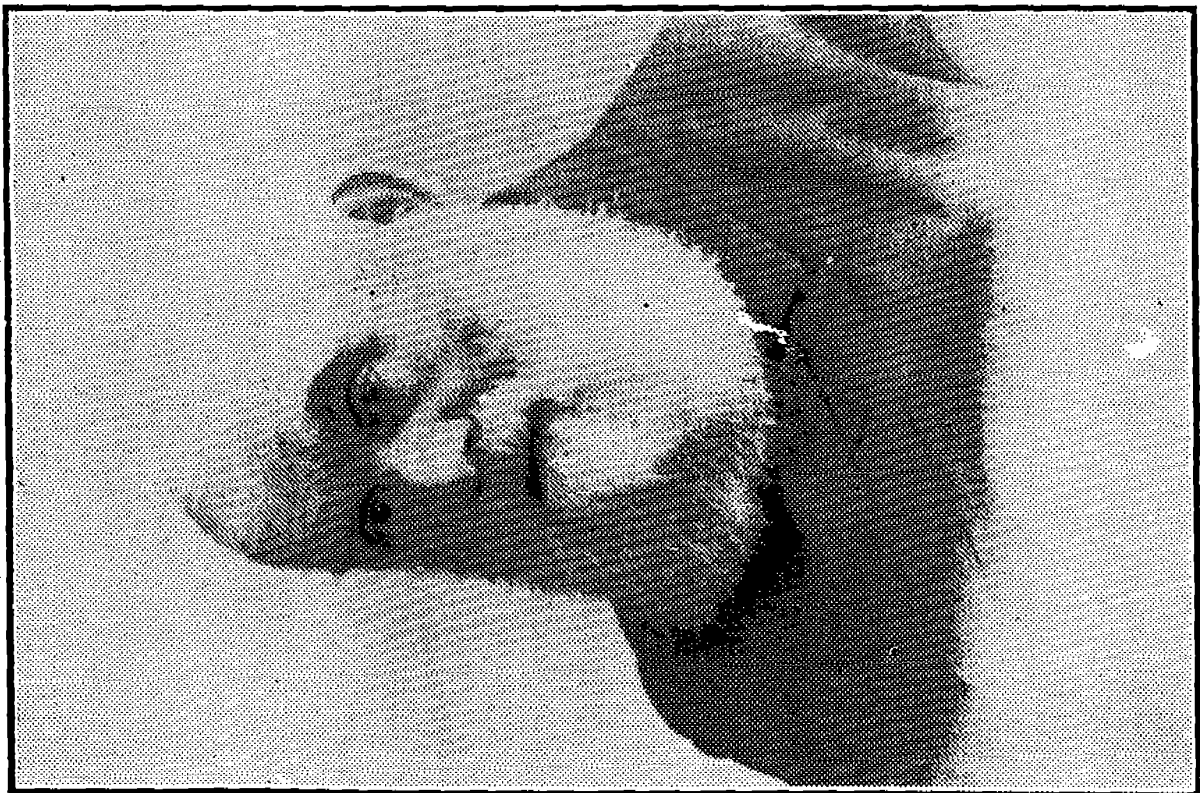
יוליאנוס א' כ'

צ. ד. מאסליאנסקי.

משה הכהן רייכערסאן.

נ. ש. ליבאוויץ.

הגאון ר' יעקב יאָזעף.

